

Marja Pitkämäki

Lapsen parhaaksi – lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelma Lintuviidan päiväkotiin

Opinnäytetyö

Kevät 2013

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Koulutusohjelma: Sosiaalia

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi AMK

Tekijä: Marja Pitkämäki

Työn nimi: Lapsen parhaaksi – lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelma Lintuviidan päiväkotiin

Ohjaaja: Minna Zechner

Vuosi: 2013

Sivumäärä: 43

Liitteiden lukumäärä: 3

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää näkykö lasten henkilökohtaisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin yhdessä vanhempien kanssa kirjatut tavoitteet koko ryhmän yhteisessä ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmassa. Tutkin myös miten lapsen osallisuus näkyy toiminnan suunnittelussa ja otetaanko asiakas suunnitteluun mukaan yhteisöllisessä päiväkodissa. Tein tutkimuksen laadullisena ja aineistoa keräsin ryhmähaastattelulla, kyselylomakkeella ja lapsia haastatteleamalla. Saadun aineiston teemoittelin tutkimuskysymysten mukaan ja analysoin kolmen pääteeman mukaan: asiakaslähtöisyys, yhteisöllisyys ja lapsen osallisuus.

Tutkimuksen tein Lintuviidan päiväkodissa ja sen myötä valmistui ryhmävarhaiskasvatussuunnitelma Lintuviidan päiväkodin 1-5 -vuotiaitten ryhmälle. Ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmaa työstettiin koko 1-5 -vuotiaitten kasvattajaryhmän kanssa ja saadun aineiston lähetin vanhemmille kommentoitavaksi. Tämän jälkeen tein siihen vanhempien kommenttien myötä muutoksia. Valmis suunnitelma lähetetään kaikille asiakasperheille.

Tutkimuksestani selvisi, että ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmasta asiakkaat näkevät omasta mielestään hyvin yksikön toimintaperiaatteet ja pedagogiset linjaukset, sekä oman lapsensa henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjatut tavoitteet. Suunnitelmasta voitiin nähdä miten Lintuviidan yhteisöllisyyteen painottava päiväkoti ja sen 1-5 -vuotiaille tehty ryhmävarhaiskasvatussuunnitelma tehdään asiakaslähtöisesti ja myös lapsia kuunnellen. Vanhempien kritiikki kohdistui siihen, että saadaanko kaikki ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmaan kirjatut tavoitteet toteutettua. Tutkimusaineistosta selvisi, että työntekijät pitivät ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmaa asiakaslähtöisenä ja lasta ja hänen tarpeitaan ja toiveitaan huomioonottavana. Työntekijöiden mielestä ryhmävarhaiskasvatussuunnitelman mahdollisimman hyvä hyödyntäminen tarkoittaa sen päivittämistä säännöllisesti ja sen lukemista myös lapsille.

Asiakaslähtöisyys, varhaiskasvatussuunnitelma, ryhmävarhaiskasvatussuunnitelma, lapsen osallisuus, yhteisöllisyys

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School for Health Care and Social Work

Degree programme: Degree programme in Social services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Marja Pitkämäki

Title of thesis: The child's best interests – an early education plan for the group of children in Lintuviita's kindergarten

Supervisor(s): Minna Zechner

Year: 2013 Number of pages: 43 Number of appendices: 3

The aim of this study was to determine whether the objectives of the children's personal pre-school plans drawn up together with the parents can be seen in the whole group of early childhood education plan. I also studied how a child's participation in the planning shows and whether customers are involved in the design process for a community day-care center. The research was carried out through a survey and the qualitative data was collected by focus group discussions, questionnaires and interviews with the children. The results were obtained from theme research questions, and the analysis of the three main themes: customer focus, community and child participation.

The study was carried out in Lintuviita's kindergarten and resulted in an early group education plan for kindergarten Lintuviita's 1-5 year-old groups. A group of early childhood education plan was implemented to all 1-5-year-olds together with a group of educators and the material received was further sent to parents for comments, which were further processed. The finished plan will be sent to the family customers.

The study results show that customers consider the group early childhood education plan to be well done regarding the unit policies and pedagogical lay-out, but they also see the plan through the perspective of their own child and personal plan for early childhood education avowed objectives. The plan indicated how Lintuviita's communality kindergarten and 1-5 years of age of a group early childhood education plan managed to be customer-oriented while listening to the children at the same time. Parental criticism focused on whether the group early education plan's goals were achieved. The research data clearly showed that the employees took group early education plan and customer-oriented plan for the child and his or her needs and desires into considerations. Workers consider that the best possible utilization of a group early childhood education plan means to update it on a regular basis and to read it to children as well.

customer-oriented approach, early education plan, group early education plan, child participation, communality

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT.....	8
2.1 Varhaiskasvatus.....	8
2.2 Lintuviidan päiväkot.....	11
2.3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimusmenetelmä.....	12
3 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT HYVINVOIVAN LAPSEN TUKENA.....	14
3.1 Valtakunnallinen vasu.....	14
3.2 Kuntakohtaiset ja yksikkökohtaiset vasut.....	15
3.3 Henkilökohtaiset vasut ja ryhmävasut.....	16
4 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT.....	19
4.1 Kasvatuskumppanuus.....	19
4.2 Lapsen osallisuus.....	20
4.3 Päiväkodin toimintaryhmät.....	22
5 AINEISTON KERUU.....	25
5.1 Ryhmävasun työstämisen taustaa.....	25
5.2 Vasun suunnitteluprosessi.....	25
5.3 Vanhempien kommentit.....	29
5.4. Lasten haastattelut.....	30
5.5 Aineisto ja sen analysointi.....	33
6 AINEISTOSTA SAADUT TULOKSET.....	34
6.1. Asiakaslähtöisyys.....	34
6.2 Yhteisöllisyys.....	36
6.3 Lapsen osallisuus.....	39
7. POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	40

LÄHTEET	42
LIITTEET	1

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tutkin miten varhaiskasvatuksessa asiakaslähtöisyys näkyy päiväkodin toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa ryhmävarhaiskasvatussuunnitelman puitteissa. Varhaiskasvatus on pienten lasten hoitoa ja kasvatusta, jonka kunta on velvollinen järjestämään kaikille alle kouluikäisille lapsille, jotka sitä hakevat (Stakes 2003, 2005b). Tässä työssä selvitin, miten otetaan huomioon asiakkaiden toiveita ja tarpeita varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä? Varhaiskasvatussuunnitelma tehdään yhdessä asiakkaiden kanssa ja siihen kirjataan lapsen kasvulle ja kehitykselle asetetut tavoitteet. Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset olivat:

- 1) Millainen ryhmävarhaiskasvatussuunnitelma syntyy lasten henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien ja päiväkodin pedagogisten linjausten pohjalta?
- 2) Miten lasten henkilökohtaisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin kirjatut tavoitteet näkyy koko ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmassa lasten vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan mielestä?
- 3) Mitä lapset haluavat ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavan?

Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Seinäjoen kaupungin Lintuviidan päiväkodin kanssa, jonne tutkimuksen myötä valmistui 1-5 -vuotiaitten ryhmän ryhmävarhaiskasvatussuunnitelma. Työskentelen myös itse Lintuviidan päiväkodissa hoitajana. Opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen, sillä kaikkiin Seinäjoen varhaiskasvatuksen yksiköihin tulee laatia ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmat uuden toimintakauden alussa eli syksyllä 2013 (Meirän Vasu 2013, 3). Opinnäytetyöni tutkimus on mielenkiintoinen ja tärkeä myös siksi, että yhteisöpedagogiikka ja yhteisöllisyys, joihin Lintuviidan päiväkodin toiminta perustuu, tuovat käytännön toiminnalle haasteita. Haapamäki (2000, 32–33) on kirjoittanut, että yhteisöllisyys on tapa elää ja kohda-

ta. Yhteisöllisyys haastaa erilaisuuden hyväksymiseen ja se antaa mahdollisuuden erilaisten näkökulmien vertailemiseen ja pohdintaan.

Ryhmävarhaiskasvatussuunnitelma syntyy prosessimaisesti rinnan lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien kanssa. Sen sisältöön tiivistyy lapsiryhmän tarpeet ja vanhempien toiveet suhteessa varhaiskasvatussuunnitelman keskeisiin periaatteisiin. Ryhmävarhaiskasvatussuunnitelman sisällön tulee vastata valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisältöä ja myötäillä päivähoitoyksikön pedagogisia linjauksia (Parrila 2012b, dia 35.)

Tutkimuksessa aineistoa keräsin lapsilta, henkilökunnalta ja lasten vanhemmilta. Tutkimus on toteutettu laadullisena. Aineisto on kerätty osin ryhmähaastattelulla, jotka tein teemahaastatteluina päiväkodin henkilökunnalta ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä. Lapsia haastattelin kahdessa pienessä ryhmässä, joihin lapset valikoituivat haastatteluhetkellä paikalla olevista. Perheille välitin sähköpostilla kyselyn, jossa toivoin heidän kommentoivan sen hetkisen ryhmävarhaiskasvatussuunnitelman versiota. Saatua aineistoa koodasin ja teemoittelin, jonka jälkeen analysoin kommentteja systemaattisesti vertaillen. Teemoittelin aineistoa asiakaslähtöisyyden, yhteisöllisyyden ja lapsen osallisuuden kannalta.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa avaan tutkimuksen kontekstia ja lähtökohtia tutkimuksen tekemiselle. Ryhmävarhaiskasvatussuunnitelma tehtiin Lintuviidan päiväkotiin, joten kerron päiväkodin pedagogiikasta ja toimintatavoista. Kerron myös alustavasti tutkimusmenetelmistä.

2.1 Varhaiskasvatus

Suurella osalla lapsista kasvuympäristöinä toimivat koti, päivähoido ja koulu. Kasvuympäristöinä ne poikkeavat toisistaan fyysiseltä toimintaympäristöltään, toimintakulttuuriltaan ja mahdollisesti myös arvomaailmoiltaan. Tämä asettaa haasteita vanhempien ja muiden kasvattajien kasvatusyhteistyölle sekä lapselle itselleen, sillä hänen käyttäytymiselleen kotilapsena, päivähoitolapsena, esikoululaisena ja koululaisena asetetaan erilaisia odotuksia ja vaatimuksia.

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta kaikille alle kouluikäisille lapsille, jos he sitä tarvitsevat ja hakevat. Varhaiskasvatuksen kasvatuksellisia tavoitteita ohjaavat erilaiset yhteiskunnalliset painotukset ja intressit, mutta varhaiskasvatusta toteuttavilla tahoilla on kuitenkin melko väljät raamit ja paljon valinnan varaa. Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Stakes 2003, 2005b) linjataan koko maan varhaiskasvatuksen periaatteet ja sillä pyritään edistämään varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa.

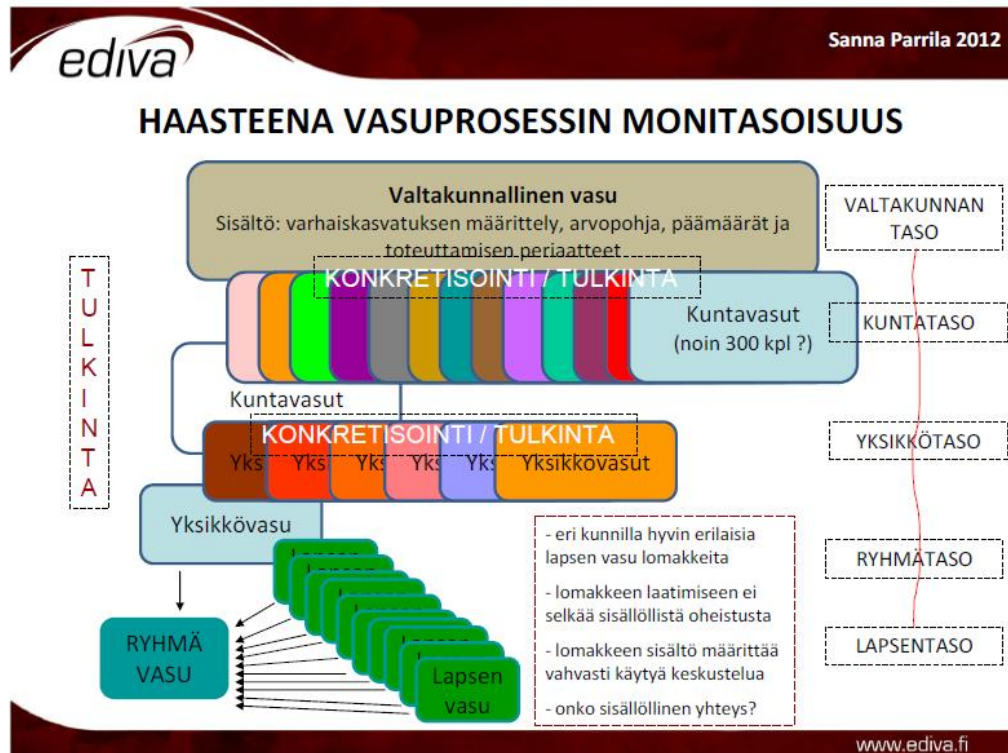
Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista ja kehittämistä. Sen myötä pyritään lisäämään henkilöstön ammatillista tietoisuutta ja vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuspalveluissa. Pyrkimyksenä on lisätä myös moniammatillista yhteistyötä lapsi- ja perhetyötä tekevien palvelujen kesken. Valtakunnalliset varhaiskasvatus-

suunnitelman perusteet muodostavat esiopetuksen oppimissuunnitelman perusteiden ja perusopetuksen opetussuunnitelman kanssa valtakunnallisesti lasten hyvinvointia, kasvua ja oppimista edistävän kokonaisuuden.(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 5-6.)

Kuntien omat varhaiskasvatussuunnitelmat pohjautuvat näihin valtakunnallisiin linjauksiin. Päivähoitoyksiköiden varhaiskasvatussuunnitelmat kootaan kaupungin tai kunnan varhaiskasvatussuunnitelmien mukaan, omien painotusten ja pedagogisten linjausten pohjalle. Näiden lisäksi varhaiskasvatuksen piirissä olevalla lapsella on henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan yhdessä kasvattajan ja vanhempien kanssa sovitut lapsen yksilökohtaiset kasvun ja kehityksen tavoitteet, esimerkiksi päiväuniin liittyvät asiat (Mikkola, Nivalainen 2011, 10–11.) Varhaiskasvatuksessa yksilöllisyyden huomioon ottaminen on tärkeää, koska jokaisen lapsen yksilölliset piirteet ja tarpeet tulee huomioida myös hänen toimiessaan osana suurta ryhmää (Koivunen 2009, 19). Tarkastelen valtakunnan, kunnan, päivähoitoyksikön ja lapsen henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien sisältöjä luvussa neljä.

Näiden mainittujen asiakirjojen lisäksi useassa kaupungissa laaditaan ryhmäkohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. Myös Seinäjoen kaupungissa otetaan käyttöön lapsiryhmien varhaiskasvatussuunnitelmat, jossa huomioidaan lasten mielenkiinnon kohteet ja perheiden toiveet ja lapsen tavoitteet päivähoidon arjessa. Ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmassa mietitään käytännön toimenpiteitä kunkin ryhmän lasten henkilökohtaisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin kirjattujen tavoitteiden toteutumiseksi. Eli ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan miten toimintaa järjestetään ryhmässä niin, että kaikkien lasten yksilökohtaiset tavoitteet otetaan huomioon konkreettisesti ryhmän toiminnassa. (Varhaiskasvatuksen kehittämisen tarpeet Seinäjoella 2016 saakka.)

Kutsun tästä lähtien tässä opinnäytetyössäni varhaiskasvatussuunnitelmaa vasuksi ja näin ollen ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmaa ryhmävasuksi.

Kuvio 1. Vasupohjainen toiminnan suunnittelu -ryhmävasu suunnittelun työvälineenä. Koulutus varhaiskasvattajille. (Parrila 2012)

Kuviossa 1 valotetaan vasujen kerroksellisuutta ja sitä miten tärkeää on, että hyvinvoiva lapsi on koko ajan punaisena lankana suunnittelun pohjana jokaisessa tasossa. Varhaiskasvatussuunnitelmien tarkoituksena on auttaa lapsiryhmän toiminnan suunnittelua, vuorovaikutusta lasten kanssa sekä yhteistyötä vanhempien kanssa (Hujala & Turja 2011, 29). Kunnilla on vapaus tehdä vasulomakkeista omanlaisensa ja niille ei ole ollut selkeää mallia. Parrilan vasupohjainen toiminnan suunnittelu- malli (2012), joka perustuu valtakunnallisiin pedagogisiin linjauksiin, antaa hyvän perustan oman ryhmän vasulle. Mallissa perustana ovat lapselle ominaiset tavat toimia sekä varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatioalueet.

2.2 Lintuviidan päiväkotiki

Opinnäytetyöni on tehty yhteistyössä Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen ja Lintuviidan päiväkodin kanssa. Olen itse hoitajana kyseisessä päiväkodissa. Lintuviidan päiväkotiki, jonne ryhmävasun tein yhteistyössä muun henkilökunnan kanssa, toimii yhteisöllisesti, ilman ikäsidonnaisia ryhmiä. Tämä tarkoittaa sitä, että päiväkodissa ei ole säännöllisesti toimivia tiettyyn ikäryhmään sidottuja ryhmiä ja kasvattajat toimivat yhtenä suurena tiiminä. Ainoastaan esikouluikäisillä on erilliset ryhmänsä, aamu- ja iltapäiväryhmät, mutta myös heille tehdään syksyllä yhteinen ryhmävasu.

Lintuviidan päiväkodissa on eri-ikäisille ja eri kehitysvaiheissa oleville lapsille suunniteltua toimintaa, mutta päivittäin toimii myös lasten itsensä valitsemia ryhmiä. Lapset saavat valita mitä tekevät ja missä. Kaikki päiväkodin tilat, lukuun ottamatta henkilökunnan sosiaalisia tiloja, ovat kaikkien käytössä. Kun lapset otetaan mukaan yhteisiin töihin ja niiden suunnitteluun sekä päättämään yhteisistä asioista ja säännöistä, heidän itseluottamuksensa vahvistuu ja he tulevat aktiivisiksi toimijoiksi (Hakkola & Virsu 2000, 19). Myös Koivula (2010, 74) toteaa, että yhteinen toiminta ja ”me”- puhe vahvistavat yhteenkuuluvuutta ja sosiaalisia siteitä.

Lintuviidan yhteisöllisessä toimintakulttuurissa on tavoitteena, että nuorimmat lapset oppivat vanhemmilta ja isoimmat lapset hoivaavat pienempiään. Sisärukket saavat olla samassa ryhmässä halutessaan. Yhdessä toimiminen ja oppiminen ovat tärkein osa lapsen päivää ja sosiaalisen identiteetin rakentumista (Lehtinen 2001, 81). Myös Haapamäki (2000, 43) on todennut, että yhteisöllisyyden rakentaminen edellyttää yhteisön jäseniltä aktiivista osallistumista yhteisön toimintaan omana itsenään. Parhaimmillaan yhteisöllinen toimintatapa edesauttaa toisilta oppimista ja korostaa yksilöllisen tasa-arvon merkitystä inhimillisessä toiminnassa, tietämisessä ja oppimisessä (Uusitalo 2000, 51).

Lintuviidan päiväkodin toimintakulttuuriin kuuluu, että kasvattajat ovat siellä missä lapsetkin. Lasten mielenkiinnon pohjalta järjestetään mahdollisuuksia, tilaa ja aikaa eri toiminnoille. Kasvattajat voivat oman erityisosaamisensa ja mielenkiintonsa mukaan mennä niiden lasten kanssa, jotka juuri sitä toimintaa haluavat. Musiikki-toimintaa, seikkailutoimintaa, jumppaa, draamaa, ym. tarjotaan päivittäin. Lapset voivat tehdä omia valintojaan sen suhteen mitä haluavat sillä hetkellä mieluiten tehdä. Kokemukseni mukaan juuri tällainen toiminta on mielekästä sekä lapsille että kasvattajalle. Yhteisöllisesti toimien mahdollistuu se, että kaikkien ei tarvitse perehtyä joka asiaan, vaan johonkin tiettyyn asiaan perehtynyt kasvattaja voi suunnitella toiminnan niiden lasten kanssa, jotka ovat kiinnostuneita siitä sillä hetkellä. Kun lapsi saa olla osallisena oman toimintansa suunnittelussa, hänestä tulee aktiivinen, oman elämänsä toimintaan vaikuttava yksilö. Lapsen osallisuus ilmenee kuulluksi tulemisena, kokemusten jakamisena ja osallisuus toteutuu toiminnan ja tilan kautta (Eskel ja Marttila 2013, 75–96).

2.3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni on toteutettu projektimaisesti ja sen myötä syntyy tuotos, eli ryhmävasu Lintuviidan päiväkotiin 1-5 -vuotiaitten ryhmään. Tavoitteena on käyttää ryhmävasua jokapäiväisen arjen toimintojen suunnittelun apuna. Osittain opinnäytetyöni on myös kehittämishanke, koska ryhmävasun avulla pyritään päiväkodin arjen käytäntöjen jäsentämiseen ja selventämiseen. Tein ryhmävasun yhteistyössä päiväkodin henkilökunnan kanssa Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelmien mukaan. Seinäjoen ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeissa (2012, 7) sanotaankin, että opinnäytetyön toteutustapoja voi yhdistellä, koska opinnäytetyön yhtenä tavoitteena on rohkaista opiskelijaa monimuotoiseen ajatteluun.

Lintuviidan päiväkodissa kasvattajia ja lapsia on paljon toimimassa yhdessä ja samanaikaisesti. Toiminta pienissä ryhmissä on tärkeää joka tilanteessa ja ryhmävasun tavoitteena on arjen toimintojen suunnitelmien jäsentäminen ja konkretisointi. Ryhmävasusta jokainen kasvattaja näkee mitä lasten henkilökohtaista va-

suista on kirjattu ja mitä painotetaan milloinkin. Kasvattaja voi oman pienryhmänsä suunnittelussa ottaa huomioon esimerkiksi, että kolme lasta tarvitsee tukea puheen kehitykseen ja näin suunnitella toimintaa sen pohjalta. Jos ryhmässä on tarvetta motorisiin harjoitteisiin, niin joku toinen kasvattaja voi suunnitella sitä. Koko ryhmän tarpeet pystytään näkemään yhdestä vasusta ja näin jakaa toiminnan suunnittelua ja toteutusta sen mukaan. Ryhmävasussa yhdistyy yksittäisten lasten tavoitteet ryhmän yhteisiksi tavoitteiksi (Parrila 2012a, dia 34).

Opinnäytetyöni tutkimus on toteutettu laadullisena. Henkilökunnalta keräsin aineiston ryhmähaastatteluilla ja yksilöhaastatteluilla sekä jälkeinpäin kyselylomakkeella. Asiakkailta keräsin kommentteja ryhmävasusta kyselylomakkeella vanhemmilta ja ryhmähaastattelulla lapsilta. Kerron aineistojen keruusta tarkemmin luvussa viisi.

3 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT HYVINVOIVAN LAPSEN TUKENA

Tässä luvussa käsittelen lapsen varhaiskasvatusta määritteleviä asiakirjoja, joiden tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa, ohjata sisällöllistä kehittämistä sekä luoda edellytyksiä varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi myös alueellisesti, paikallisesti ja yksilötasolla. (Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2005.)

3.1 Valtakunnallinen vasu

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on valtakunnallinen varhaiskasvatuksen ohjeistuksen väline. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjana ovat valtioneuvoston periaatepäätöksenä 28.2.2002 hyväksymät varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, jotka sisältävät yhteiskunnan järjestämisen ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopisteet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 5.)

Valtakunnallisten suunnitelmien tavoitteena on laajentaa varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta, vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuksen palveluissa ja moniammatillista yhteistyötä lasta ja perhettä tukevien palvelujen kesken. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet muodostavat yhdessä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden kanssa valtakunnallisesti lasten hyvinvointia, kasvua ja oppimista edistävän kokonaisuuden. Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet suuntaavat kaikkia toimintamuotoja yhteiskunnan järjestämässä ja valvomassa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden hahmottamisessa on keskeistä ymmärtää perusteet puitteiksi, joista keskustellaan ja jotka täsmennetään yhteisesti sovituiksi käytän-

nöiksi ja toimintaperiaatteiksi kunnissa ja yksiköissä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 5–6.)

3.2 Kuntakohtaiset ja yksikkökohtaiset vasut

Kuntien tekemien omien vasujen pohjana tulee olla valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet. Näiden lisäksi lähtökohtana tulee olla lasta ja perhettä koskevat suunnitelmat, kunnan varhaiskasvatuksen linjaukset ja esiopetussuunnitelmat. Kunnan varhaiskasvatuksen linjauksissa määritellään millaista seudullista, alueellista ja yksikkökohtaista suunnittelua kunnassa tehdään ja miten ne vahvistetaan ja tarkastetaan säännöllisesti. Kunnan varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetussuunnitelma muodostavat kokonaisuuden, joiden välillä on selvä jatkumo. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 43.)

Vasut ovat kunnissa tehtävän varhaiskasvatuksen ohjauksen väline ja keskeinen työväline henkilöstölle. Kunnan koko varhaiskasvatuksesta vastaavan henkilöstön tulee sitoutua niissä mainittujen linjausten tuottamiseen, toteuttamiseen, seurantaan ja arviointiin. Kuntien varhaiskasvatuksen linjaukset ja varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet ovat pohjana, kun kunnissa arvioidaan ja kehitetään varhaiskasvatusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 45.)

Meirän Vasussa (2012, 4) Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa sanotaan, että asiakkaiden kannalta on merkittävää, että varhaiskasvatus pystyy määrittelemään arvot, joihin sen toiminta perustuu. Seinäjoen Meirän Vasussa tärkeimmiksi arvoiksi on kirjattu turvallisuus, oikeudenmukaisuus ja lapsuuden kunnioittaminen sekä rehellisyys ja avoimuus. Seinäjoki on linjannut pienryhmätyöskentelyn varhaiskasvatuksen työskentelymenetelmäksi 1.8.2010 lähtien. (Meirän Vasu 2012, 3) Kunkin varhaiskasvatusta tuottavan yksikön vasu on kunnan suunnitelmaa täydentävä. Siinä kuvataan toimintaympäristön ja yksikön ominaispiirteitä ja painotuksia. Yksikön suunnitelmaa täydennetään ja tarkennetaan vuosittain, sillä sisältöjen valinnassa otetaan huomioon perheiden, lasten, lapsiryhmi-

en, toimintaympäristön ja toimintaolosuhteiden muutokset. Toiminnan toteutumista dokumentoidaan ja arvioidaan määräajoin.

Lintuviidan päiväkodin vasussa sanotaan, että keskeinen toimintamuoto on leikki. Sille on järjestetty tilaa, aikaa ja välineitä niin ulkona kuin sisälläkin. Lapsille pyritään tarjoamaan virikkeellinen ympäristö, missä jokaisella on mahdollisuus ilmaista itseään. Lapset halutaan oppia tuntemaan yksilöllisesti; tällöin osataan kannustaa lasta yhdessä vanhempien kanssa oikeaan suuntaan. Kasvattajat suunnittelevat ja toteuttavat pienryhmätoimintaa yhdessä lasten kanssa omien vahvuuksien ja lasten ideoiden pohjalta huomioiden koko talon yhteiset linjaukset ja sisällölliset orientaatiot. Lintuviidan päiväkodin vasussa korostetaan yhdessä toimimista, yhteisöllisyyttä ja lapsen oman valinnan mahdollisuuksia. (Lintuviidan päiväkodin vasu 2012–2013.)

3.3 Henkilökohtaiset vasut ja ryhmävasut

Jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan oma henkilökohtainen vasu yhdessä lapsen vanhempien tai huoltajien kanssa. Suunnitelmassa tulee esille lapsen ja perheen tavoitteet ja toiveet lapsen varhaiskasvatukselle päivähoidon puitteissa. Nämä suunnitelmat ovat sitten myös ryhmävasun pohjana. Jokaisen yksittäisen lapsen suunnitelmista tavoitteet kirjataan yhteiseksi ryhmävasurungoksi. Asiakkaat ovat näin toiminnan suunnittelussa jo mukana ja heidän tavoitteidensa, yksilöllisten tarpeidensa pohjalle rakentuu päiväkodin toiminta ja arjen käytännöt.

Ryhmävasun tavoitteena on myös ryhmän varhaiskasvatustoiminnan säännöllinen havainnointi, dokumentointi ja arviointi. Ryhmävasu tehdään kauden alussa syksyllä ja sitä arvioidaan kaksi kertaa toimintakauden aikana; vuoden vaihteessa ja keväällä. Ryhmävasu syntyy prosessimaisesti rinnakkain lapsikohtaisten vasujen kanssa ja sen sisältöä työstetään lapsikohtaisissa keskusteluissa vanhempien kanssa, vanhempainilloissa ja henkilöstön pedagogisissa keskusteluissa. Ryhmä-

vasun sisältöön tiivistyvät lapsiryhmän tarpeet ja vanhempien toiveet suhteessa vasun keskeisiin periaatteisiin. Tavoitteet asetetaan nimenomaan kasvattajille; miten toimitaan, että lasten tarpeisiin vastataan ja että lasten ja vanhempien tavoitteet toteutuvat. (Parrila, 2012a, diat 34–36.)

Ryhmävasuun lisätään tarvittaessa kesken toimintakauden tulevien lasten tavoitteet heidän yksilökohtaisista vasuistaan. Ryhmävasussa ryhmässä työskentelevät kasvattajat sopivat toimintakulttuurista ja huolehtivat ryhmävasussa sovittujen käytäntöjen toteutumisesta. Ryhmävasu pohjautuu yksikkökohtaiseen vasuun sekä lapsiryhmän lasten henkilökohtaisiin vasuihin.

Ryhmävasussa tulisi näkyä asiakkaan henkilökohtaiset tarpeet ja toiveet suhteutettuna ryhmän toimintaan. Ryhmävasusta selviää miten lapselle ominaiset tavat toimia tulevat huomioituksi ryhmän toiminnassa. Ryhmävasussa korostuu myös yksikön omat pedagogiset linjaukset ja painotukset. Mihin toiminnan suunnittelussa tulisi keskittyä ja mitkä asiat ovat tärkeitä kunkin lapsen kehityksen tukemiseksi.

Ryhmävasun tehtävänä on yksikön ja asiakkaiden yhteisesti sovittujen arvojen sekä toimintatapojen jäsentäminen ja konkretisoiminen. Ryhmävasussa painottuu nimenomaan kasvattajien toiminnan tavoitteet lasten tarpeiden ja hyvän kasvun ja kehityksen tukemiseksi. (Parrila 2012a, dia 23.) Vaikka valtakunnalliset ja kunta-kohtaiset varhaiskasvatuksen raamit ovat määriteltä ja yksiköissä omat pedagogiset linjaukset, ei se aina toteudu yksittäisen lapsen kohdalla. Maarit Alasuutari (2010, 189–192) on tutkimuksessaan todennut, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelma oli hänen tutkimassa kunnassa vain lapsen ja vanhemmuuden arvioinnin ja kotikasvatuksen ohjaamisen väline. Harvoin sitä käytettiin konkreettisesti päiväkodin kasvatustyön suunnitteluun. Hänen mukaansa havainnon voidaan olettaa olevan myös monessa suhteessa yleistettävissä, koska kuntien vasusuunnittelun käytännöt ovat samankaltaisia.

Seuraavassa kuviossa on Sanna Parrila todentanut miten vasupohjainen suunnitteluprosessi etenee ja mitkä asiat ovat ryhmävasun perustana.

Kuvio 2. Vasupohjainen suunnitteluprosessi – yksilötason suunnittelusta ryhmän toiminnan suunnitteluun. Koulutustilaisuus, Seinäjoki. (Parrila2012)

Miten perheitä sitten kuullaan ja miten heidän toiveensa ja tarpeensa otetaan huomioon käytännön varhaiskasvatustyössä? Kaukoluoto (2010) on pohtinut tutkimuksessaan ” Onko varhaisen tuen päiväkotiki mahdollinen?” vanhempien kanssa käytävien lasta koskevien keskustelujen tarkoitusta ja hyötyä. Tutkimus osoitti, että työntekijän ja vanhemman keskustelussa vuorovaikutus oli sujuvaa, keskustelijoiden arvot samansuuntaisia ja suhde tasavertainen ja arvostava. Päällisin puolin keskustelu näyttää sujuneen hyvin, mutta kuuleeko ammattilainen vanhemman puhetta riittäväällä herkkyydellä, syvyydellä ja merkityksellisyydellä. Tutkijan mukaan toiminta jäi avoimeksi, vaikka vanhemmalla oli useita ”vihjeitä” ja ”syöttejä”, joihin kasvattaja olisi voinut tarttua. Lapsi näyttäytyi kokonaisempaan vanhemman kuin kasvattajan puheissa. tutkija toteaaakin, että haasteeksi päivähoiton ammattilaiselle jää rohkeus tarttua oikeisiin asioihin.

4 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa käsittelen varhaiskasvatukseen liittyvää teoriaa, joka antaa pohjaa tutkimukselleni. Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuus, asiakkaan osallisuus ja toimintaryhmät ovat tärkeitä lapsen hyvälle ja laadukkaalle hoidolle ja kasvatukselle. Kasvatus nähdään yhteistyöhankkeena kaikkien niiden toimijoiden kesken, jotka osallistuvat lapsen elämään ja joiden elämään lapsi osallistuu. (Hujala, Puroila, Parrila ja Nivala 2007, 15, Bronfenbrenner 1989.)

4.1 Kasvatuskumppanuus

Asiakaslähtöisyys varhaiskasvatuksessa on määritelty kasvatuskumppanuudeksi asiakasperheiden kanssa. Kasvatuskumppanuus on pohjana kaikelle varhaiskasvatukselle. Sillä tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukena. Edellytyksenä onnistuneelle kasvatuskumppanuudelle on keskinäinen luottamus, tasavertaisuus ja toistensa kunnioittaminen. Vanhemmilla on aina ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu ja oman lapsensa tuntemus. Henkilöstöllä on koulutuksen antama ammatillinen tieto ja osaaminen sekä vastuu tasavertaisen yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden edellytysten luomisesta. (Karila 2006, 91–108.)

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista säädetyn lain (812/2000) mukaan asiakkaalla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tavoitteena on luoda rakenteita asiakkaiden parempaan osallisuuteen. Osallisuus on myös tärkeä keino perheiden hyvinvoinnin edistämisessä. Asiakkaiden kanssa tulisi käydä yhä enemmän keskustelua myös päivähoiton sisällöstä ja laadusta. Vanhempien osallisuuden myötä pyritään löytämään lapsen kehitykseen ja oppimiseen myönteisesti vaikuttavia tekijöitä, joita hyödynnetään toiminnan suunnittelussa. Vanhempien osallisuuden myötä huomi-

oidaan heidän odotuksiaan varhaiskasvatukselle ja sen kehittämiseksi. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 101.)

Päiväkodin ja lasten vanhempien yhteistyön lähtökohta on, että vanhempien tulee saada tietää, millaista kasvatusta heidän lapsensa saa päiväkodissa. Vanhempien tulee saada vaikuttaa lapsensa saamaan kasvatukseen ja siten vaikuttaa myös päiväkodin toimintaan. Perusajatus on tarjota johdonmukaista kasvatusta siten, että nämä kaksi tahoa muodostavat turvallisen kokonaisuuden, jossa ympäristöjen erilaisuudesta huolimatta toteutuvat samansuuntaiset tavoitteet. Nämä periaatteet näkyvät jo Komiteamietinnössä(1980:31), jossa valtioneuvosto on hyväksynyt varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset. Asiakirjan tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen sisällön ja laadun kehittämistä koko siinä palvelu- ja tukijärjestelmässä, joka on luotu lasten ja perheiden tueksi ennen lasten oppivelvollisuuden alkamista. Tätä vahvisti myös päivähoitolakiin tehty lisäys, joka sisältää yhteistyövelvoitteen vanhempien kanssa (L 1983/304).

4.2 Lapsen osallisuus

Kunkin lapsen henkilökohtaisessa vasussa sovitaan vanhempien kanssa yhteistyön toimintatavoista. Vasuun kirjataan miten vanhemmat haluavat olla yhteistyössä kasvattajien kanssa, esimerkiksi millaista tietoa he haluavat saada lapsen päivästä. Vasuun kirjataan myös vanhempien ja lasten itsensä toiveet mm. päiväunista, wc-käytännöistä ja ruokailutottumuksista. Niin ikään vasussa on kirjattuna lapsen tavat ja tottumukset kotona ja kasvun ja kehityksen kannalta tärkeät asiat, mitä painotetaan. Käytännön toimintatavat ja mahdollisuudet toteuttaa ne päivähoitossa on myös kirjattuna vasuun. Näitä asioita havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisin väliajoin ja muutetaan havaintojen tai perheen ja lapsen toiveiden mukaan.

Lapsen hyvinvointi edellyttää, että hänen näkemyksiään ja tarpeitaan kunnioitetaan ja ne otetaan huomioon kasvatuksen ja opetuksen suunnittelussa. Lapsen mielipiteitä ja toiveita havainnoidaan ja kirjataan arjen toiminnassa ja ne liitetään

sitten myös hänen henkilökohtaiseen vasuunsa. Varhaiskasvatussuunnitelmien arvopohjassa on jo määritelty, että kasvattajien on otettava lapsen omat mielipiteet toiminnassaan huomioon. Lisäksi valtakunnallisessa vasussa on kirjattu, että vanhempien ja lasten suorittama toiminnan arviointi on osa varhaiskasvatuksen jatkuvaa kehittämistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13–32.)

Lapsi osallistuu myös itse vasun tekoprosessiin vanhempien ja henkilökunnan yhdessä sopimalla tavalla. Lapsen iästä ja kehitystasosta riippuen, hän voi osallistua itse vasun kirjaamistilaisuuteen tai esimerkiksi maalaamalla tai saduttamalla saatujen tietojen avulla. Vasuun liitetään myös lapselle tehty haastattelu, josta selviää lapsen mielenkiinnon kohteita ja toiveita. Kun lapsi otetaan mukaan vasun kirjaamistilaisuuteen, hän tulee tietoiseksi osallisuudestaan oman päiväkotipäivänsä suunnittelussa ja toteutuksessa. Kirjassa Arvioinnista opiksi Heikka ym. (2009, 87) kirjoittavat, että lasten omassa arvioinnissa lapsi saa tuntea muiden ihmisten kuuntelevan häntä ja arvostavan hänen ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Saadessaan osallistua ja vaikuttaa sosiaalisessa ympäristössään kasvaa hänen myönteinen käsityksensä itsestään: minä olen tärkeä yhteisölleni ja osaan toimia sen jäsenenä.

Vasun toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti kasvattajien, vanhempien ja lasten kanssa. Näin asiakasperheet, vanhemmat ja lapset, ovat päiväkodin toiminnan suunnittelussa mukana heti hoitosuhteen alkaessa ja koko sen keston ajan. Käytännön toiminnassa onkin sitten haasteellista etsiä ne keinot, millä erikäisten lasten mielipiteitä ja tavoitteita selvitetään. Miten saadaan lapsi oman elämänsä toiminnan suunnittelijaksi, toteuttajaksi ja arvioijaksi? Heikka, ym. (2009, 88) toteavat, että lasten osallisuus arviointiin ja suunnitteluun riippuu sekä opettajien pedagogisista taidoista ja asenteista että lasten kuulemisen menetelmistä. Tärkeänä Heikka ym. (2009, 88) pitävät sitä, että aikuisilla tulisi olla aikaa kuulla lapsia kaikissa arjen tilanteissa ja sallia myös vapaa keskustelu mahdollisimman usein. Vapaamuotoisissa tilanteissa, joissa lapsi ei koe olevansa aikuisen ohjauksessa, hän ennakoi vähemmän, mitä aikuinen mahdollisesti odottaa kyseiseltä tilanteelta ja näin voi esittää yllättäviäkin näkökulmia asioihin. Myös Päivi Kupila kirjoittaa teoksessaan (2004, 16–17) Strandellia(1996) lainaten, miten aikuiset

suunnittelevat toimintaa ja aikatauluja, kun taas lapset toimivat sen hetkisessä tilanteessa. Aikuiset arvostavat lapsen kehittymistä ja oppimista ja pitävät tärkeänä lapsen keskittymistä yhteiseen toimintaan. Lapsen elämässä oppimisen, ryhmään liittymisen ja oman identiteetin vahvistumisen kannalta myös oleilu, sivusta seurailu, vaeltelu ja ”tyhjän puhuminen” voivat olla tärkeitä. Päiväkoti saattaa olla ympäristönä sellainen, että sen tilat ja aikataulut eivät salli keskittyneitä keskusteluja joka tilanteessa.

Kasvattajat voivat olla kiireisiä niin, etteivät ehdi ottaa lasten asioita tarpeeksi kiinnostuneesti vastaan. Pienryhmätoiminnan avulla lasta voidaan kuitenkin huomioida yksilöllisemmin. Kun kaikki toiminta, niin ulos lähteminen kuin musiikkihetketkin, toteutetaan pienissä ryhmissä, on lapsen tarpeita ja toiveita helpompi huomioida. Tällöin ei ole niin paljon häiriötekijöitä ja voi keskittyä yhteen lapseen paremmin. Pienessä ryhmässä ujompikin lapsi uskaltaa kertoa toiveistaan ja mielenkiinnonkohteistaan. Ryhmävasun myötä pyritään suunnittelemaan toimintaa pieniin ryhmiin lasten henkilökohtaisten tavoitteiden mukaan. Kun tavoitteet ovat yhdessä asiakirjassa, on helpompi tehdä suunnittelutyötä.

4.3 Päiväkodin toimintaryhmät

Kaverisuhteilla on suuri merkitys lapsen sosiaaliselle ja henkilökohtaiselle identiteettikehitykselle, tunne-elämälle ja sosiaalisten valmiuksien kehittymiselle. Ryhmässä saadut myönteiset ja kielteiset kokemukset muovaavat lapsen kehitystä. Kun ikätoveri on omaksuttu ystäväksi, lapset osoittavat mieltymystä leikkikaveriin ja antavat sekä saavat positiivista ja kannustavaa palautetta ikätovereiltaan. (Meadows 2010, 171–172.) Lapsiryhmässä mahdollistuu toimiminen vertaisryhmässä ja yhdenvertaisuus kaverin kanssa. Päiväkodin kaverisuhteilla on vaikutusta koulumenestykseen (Koivunen 2009, 52). Joskus saattaa olla, että se hyvä kaveri ei löydykään omasta ikäluokasta, vaan nuoremmista tai vanhemmista lapsista. Ryhmävasun myötä lapset voidaan jakaa kasvun ja kehityksen kannalta toimiviin ryhmiin, mutta myös lapsen itsensä valitsemiin ryhmiin. Yhteisöllisesti toimivan

päiväkodin pedagogiikka ja tapa toimia antaa lapsille mahdollisuuden juuri näihin ikäryhmien ylittäviin kaverisuhteisiin.

Lintuviidan päiväkodin pedagogiikka perustuu yhteisöllisyyteen ja yhdessä toimimiseen. Kasvattajat mahdollistavat pienryhmätoiminnan omien vahvuuksien mukaan. Mitä enemmän on erilaista toimintaa ja leikkipaikkoja lapsille, sen pienempiin ryhmiin he voivat jakaantua. Tämä tarkoittaa sitä, että kasvattajien on jakaantava eri puolille taloa ja ns. omaa ryhmää ei ole ja lasten kanssa toimitaan paljolti yksin. Tässä suhteessa Lintuviidan päiväkotit eroaa monista muista päiväkodeista.

Marjatta Kalliala (2012, 53) on kirjassaan *Lapsuus hoidossa* kritisoinut muun muassa lapsilähtöisyyden puutetta päiväkodissa. Hänen mukaansa tutkimukset ja arkihavainnot kertovat, että päiväkodin henkilökunta tekee pienemmän osan työstään lasten kanssa kuin ilman heitä tai heitä varten. Kun lapset löytävät itse tekemistä aikuiset ovat poissaolevia: vaipuvat omiin ajatuksiin, poistuvat paikalta järjestämään jotakin, vetäytyvät tietokoneen ääreen tai menevät juttelemaan toisen aikuisen kanssa.

Kasvattajatiimi Lintuviidan päiväkodissa on suuri, 1-5 -vuotiaiden ryhmässä on yhdeksän kasvattajaa. Ryhmävasun työstäminen näin isolle tiimille, lapsille ja kasvattajille, tuo haasteita, mutta on myös erittäin tärkeä arjen toimivuuden kannalta. Kasvattajilla saattaa olla toisistaan poikkeavia käsityksiä työnkuvasta, yhteisön työkuultuurista, lapsista, kasvatuksesta sekä oppimisen luonteesta ja tavoitteista. Koko tiimiin osallistaminen suunnitelman kirjaamiseen on tärkeää, koska silloin he ovat olleet neuvottelemassa käytännöistä, ovat sisäistäneet suunnitelman ja sitoutuneet sen toteuttamiseen. (Heikka ym. 2009, 34.)

Tiimityö on töiden jakamista ja arjen sujuvuuden organisoimista, mutta myös toiminnan suunnittelua, toteuttamista ja arvioimista. Työhönsä sitoutunut ja yhteen hiileen puhaltava tiimi tarjoaa parhaimmillaan lapsille turvallisen kasvu- ja oppimisympäristön. (Mikkola & Nivalainen 2012, 5.) Lintuviidan päiväkodin tiimin onkin määriteltävä kasvattajayhteisön pedagoginen linja koko talolle, koska pedagogii-

kassa korostuu yhteisöllisyys ja yhdessä toimiminen. Tärkeää on myös se, että jokainen tiimin jäsen sanoo omat mielipiteensä suunnitelmaa kirjattaessa. Näin saadaan sellainen asiakirja laadittua, jonka toimintaperiaatteita kaikki ovat sitoutuneita noudattamaan.

5 AINEISTON KERUU

Tässä luvussa kerron aineiston keruusta ja miten ryhmävasun tekeminen sujui 1-5-vuotiaitten kasvattajatiimiltä. Opinnäytetyöni tehtiin yhteistyössä Lintuviidan päiväkodin kanssa, jossa olen myös itse töissä. Tutustumista päiväkotiin tai haastattaviin ei tarvittu, koska tunsin kasvattajat ja asiakasperheet entuudestaan. Miten se, että olin tuttu ja että tein aiheesta opinnäytetyötä vaikutti kommentteihin, on vaikea arvioida. Täten tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttäkin on vaikea täysin arvioida. Saamani aineiston pohjalta tutkimustulokset ovat kuitenkin todennettavia.

5.1 Ryhmävasun työstämisen taustaa

Lintuviidan päiväkodin ryhmävasu aiottiin ensin poikkeuksellisesti tehdä koko päiväkodin lasten ryhmälle, koska päiväkoti toimii yhteisöpedagogiikkaan ja yhteisöllisyyteen perustuen eikä erillisiä ikäryhmään sidottuja kiinteitä ryhmiä ole. Esikouluikäisten toiminta perustuu kuitenkin vahvasti valtakunnalliseen esiopetussuunnitelmaan, ja koska lapsia koko talon ryhmävasuun olisi tullut yli 96, päätimme työyhteisönä jakaa ryhmävasu kahteen erilliseen; 1-5 -vuotiaiden ryhmälle, jossa lapsia on 56 ja esiopetusikäisille, jossa lapsia on 44. Tämän opinnäytetyön tiimoilta valmistuu 1-5 -vuotiaiden ryhmävasu ja syksyllä 2013 työstetään myös esikouluikäisten ryhmävasu, jota ei kuitenkaan tässä työssä dokumentoida.

5.2 Vasun suunnitteluprosessi

Henkilökunnan kanssa kokoonnuimme kaksi kertaa työstämään ryhmävasua. Ensimmäisellä kerralla mukana oli koko päiväkodin henkilökunta, koska ryhmävasua aiottiin tehdä ensin koko päiväkodin lapsiryhmälle. Toiselle kokoontumiskerralle tulivat mukaan vain 1-5 -vuotiaiden lasten ryhmässä työskentelevät aikuiset.

Esittelin ryhmävasuprojektia henkilökunnalle ensimmäisen kerran 18. 11.12 henkilökuntapalaverissa. Kerroin, että teen opinnäytetyöni yhteistyössä päiväkodin kanssa ja että tuotoksena tulee olemaan yhdessä asiakkaiden kanssa tehty ryhmävasu. Vastaanotto oli yleisesti positiivinen, joskin jonkin verran tuli ”vastustelua” lisätöistä. Kun selvitin, että syksyyn mennessä kaikilla yksiköillä tulee olla vasut valmiina, asiaan suhtauduttiin myönteisesti. Sanna Parrilan (2012) ryhmävasun toimintasuunnitelma -diat olivat suunnittelun pohjana. Dioista käy hyvin ilmi vasun periaatteet. Kun asia oli esitetty henkilökunnalle, suunnittelimme ryhmävasupro- sessia päiväkodin johtajan kanssa 27.11.12.

Mietimme miten saisimme henkilökunnan näkemään ryhmävasuprojektin hyvänä ja arjen toimintaa auttavana työvälineenä. Parrilan Sannan luennoilta (2012a diat) toimme esiin ryhmävasujen tärkeyttä, varsinkin meidän talolle yhteisöpedagogiikan ja yhteisöllisyyden vuoksi. Näiden mietteiden pohjalta päiväkodin johtaja ja minä kerroimme henkilökunnalle suunnittelupäivässä 4.1.13 mitä ryhmävasu tarkoittaa ja miksi se tehdään. Ryhmävasua alettiin tehdä siten, että jaoin henkilökunnan pieniin ryhmiin, jotka alkoivat pohtia miten meidän päiväkodissa toimitaan arjessa. Ryhmät pohtivat arjen toimintoja varhaiskasvatuksen sisällöllisten orientaatioiden ja lapselle ominaisten tapojen toimia mukaan. Teemat olivat valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden mukaiset. Nämä olivat kasvatuskumppanuus, vuorovaikutus, perushoitotilanteet, pienryhmätoiminta, ruokailu, yhteisöllisyys, tutkiminen, taiteellinen ilmaiseminen ja kokeminen, kielellinen kehitys ja ilmaisuus, leikkiminen ja liikkuminen. Kullakin ryhmällä oli oma teemansa, jota mietittiin ja lopuksi mietinnät koottiin yhteen arjen toiminnan rungoksi. Ryhmävasusta tuli Lintuviidan päiväkodin ”näköinen” eli ei suunnittelun pohjana olleen lomakkeen mukainen.

Aluksi vauhtiin pääseminen hankalaa, koska ei tiedetty oikein mitä pitää miettiä ja kirjata. Kiersin johtajan kanssa jokaisessa ryhmässä ja pyysimme konkreettisia asioita arjen käytännöistä, sellaisia jotka ovat omaleimaisia juuri meidän talos- samme ja meidän pedagogiikassamme. Otin johtajan heti alussa mukaan kanssa-

ni vetämään suunnittelua, sillä johtajan mukana olo toi virallisuutta ja asian tärkeyttä esille muutenkin kuin vain opinnäytetyöni vuoksi.

Ohjeistimme henkilökunnan miettimään yksittäisten lasten vasuista tavoitteita ryhmän yhteiseen vasuun. Yksittäiset vasut eivät olleet konkreettisesti mukana ryhmävasun tekohetkellä, koska aikaa olisi mennyt niiden selaamiseen ja koska erityiset tarpeet ja tavoitteet lasten vasuista olivat työntekijöillä muistissa. Yhdessä henkilökunnalta tulleessa palautteessa olisi kuitenkin haluttu lasten henkilökohtaiset vasut konkreettisesti ryhmävasun suunnitteluun mukaan. Näin varmasti tullaan toimimaan vastaisuudessa, koska silloin voimme varmistaa, etteivät yhdenkään lapsen vasuihin kirjatut tavoitteet jää pois ryhmävasusta.

Ryhmävasuun emme työyhteisönä halunneet korulauseita, vaan arjen toiminnan jäsentämistä ja konkretisoimista, josta asiakasperheet voivat nähdä miten meillä toimitaan. Asiakkaille tulisi näkyä juuri heidän lapsensa henkilökohtaiset tavoitteet myös yhteisessä ryhmän vasussa. Alun vaikeuksien jälkeen päästiin hyvin eteneeseen ja teemoista kasvatuskumppanuus, vuorovaikutus, pienryhmätoiminta, perushoitotilanteet, ruokailu ja yhteisöllisyys tulivat kirjattua ryhmävasuun.

Toinen kokoontuminen oli 29.1.2013 ja kirjasimme loput teemat: tutkiminen, taiteellinen ilmaiseminen ja kokeminen, kielellinen kehitys ja ilmaisu, leikkiminen ja liikkuminen alustavaan ryhmävasuun. Keskustelimme päiväkotimme yhteisöllisistä linjauksista ja siitä, miten saamme ne näkyviin ryhmävasussa. Toisella kerralla arjen toiminnan jäsentäminen ryhmävasuun oli jo helpompaa ja saimme ryhmävasun sellaiseen muotoon, että pystyin lähettämään sen vanhemmille kommentoitavaksi ja korjailtavaksi. Tulevaisuudessa jää mietittäväksi olisiko mahdollista saada konkreettisesti vanhempia mukaan ryhmävasun tekoprosessiin.

Ryhmävasun, 8 sivua, puhtaaksi kirjoittaminen jäi minulle. Ryhmävasuun (liite 1) tuli ryhmän arjen toiminnan sisällöt lasten yksilövasujen tavoitteiden mukaisesti. Kun sain sen valmiiksi lähetin sen kommentoitavaksi sekä henkilökunnalle että asiakasperheille sähköpostitse. Pyysin palautteet myös sähköpostitse. Kommentteja tuli henkilökunnalta yhdeksältä työntekijältä ja seitsemän asiakasperheen äi-

diltä. Lapsia haastattelin kahdessa ryhmässä, joissa toisessa oli kolme 3-4 -vuotiasta lasta ja toisessa 5 viisi -vuotiasta lasta. Lapset ryhmiin valikoitui sen mukaan ketkä oli paikalla silloin kun haastattelua tein. Mukaan otin eri-ikäisiä tyttöjä ja poikia. Kerron asiakkaiden haastatteluista ja työntekijöiden kommentteista luvuissa 5.2 ja 5.3.

Ryhmävasua olivat tekemässä koko 1-5 -vuotiaitten ryhmän kasvattajat; kolme sosionomia, kuusi lastenhoitajaa ja kaksi päiväkotihuoltajaa. Kun ryhmävasu oli valmis, annoin henkilökunnalle vielä paperisen kyselyn (liite 2), johon he saivat vastata ajatuksiaan ryhmävasun tekemisestä ja siitä, että millainen vasusta heidän mielestään tuli. Kysyin heiltä että kuuluuko asiakkaiden ääni heidän mielestään ryhmävasussa ja miten lapsen osallisuus siinä näkyy. Kyselyjä jaoin 11 kappaletta ja niistä palautui 9. Vastauksien määrään vaikutti osaksi se, että samanaikaisesti oli toinenkin kysely, jossa piti pohtia Lintuviidan toimintaa ja omia ajatuksia yhteisöllisyyden ja arjen toiminnan tiimoilta. Tämä toinen kysely liittyi koko päiväkodin henkilökunnan koulutukseen, joka oli 16.3.2012. Samankaltaisten kyselyiden päällekkäisyys ehkä vähensi ryhmävasuun tulleita vastauksia. Kaikilta ryhmän kasvattajilta vastaus kuitenkin tuli, vastaamatta jättivät päiväkotihuoltajat. He kokivat, etteivät osanneet vastata kysymyksiin.

Teimme ryhmävasua yhdessä 1-5 -vuotiaitten lasten kasvattajayhteisönä. Haapamäen (2000,14) mukaan yhteisö nähdään paikkana, jossa sen jäsenet voivat kokea yhteenkuuluvuutta, tulla ymmärretyksi sekä tehdä työtä yhdessä ja yhteisten tärkeiden asioiden puolesta. Tällöin ammattilaisten muodostama kasvattajien yhteisö voidaan nähdä kasvatuksellisenä toimintakenttänä, joka on syntynyt yhteisön yhteisesti neuvottelemasta ja jakamasta perustehtävän tulkinnasta ja siihen sitoutumisesta, työtä ohjaavasta arvoperustasta sekä kasvatuksen tavoitteista ja vuorovaikutuskäytännöistä.

Kun suunnitellaan alusta asti yhdessä, on koko työyhteisö sitoutuneempi noudattamaan toimintakäytäntöjä. Karila & Nummenmaa (2000,28) painottavat, että yhteisöllisen työkuulttuurin muodostumisessa on tärkeää moniammatillisen ryhmän

yhteinen toiminta uuden tiedon hankkimisessa ja omien käsitysten sekä käytäntöjen arvioinnissa. Yhteisöllisen työkuultuurin kehittäminen ja sen ylläpitäminen vaativat osallistumista ja sitoutumista yhteiseen toimintaan tietyn tavoitteen saavuttamiseksi. Tämän vuoksi yhteinen ryhmävasu ja sen työstäminen koko kasvattajakunnan kanssa oli tärkeää. Jokainen kasvattaja on näin tietoinen niistä toimintakäytännöistä, millä lasten vasuihin kirjatut tarpeet ja toiveet otetaan huomioon arjessa.

5.3 Vanhempien kommentit

Lähetin sähköpostilla kaikille perheille ryhmävasuluonnoksen ja pyysin siihen kommentteja. (liite 3) Kysyin vanhemmilta, tuleeko heidän mielestään heidän lapsensa henkilökohtaiseen vasuun kirjatut tavoitteet ja toiveet esille ryhmävasussa. Kysyin myös tuleeko ryhmävasun myötä päiväkodin pedagogiikka ja arjen toiminta selville ja mitä he haluaisivat poistaa tai lisätä. Sain seitsemän kommenttia ryhmävasuun.

Aluksi palautteita ei tuullut yhtään, mutta kun selvensimme kuka kyselyä tekee, niin sain palautteita. Tähän lienee syytä selventää, että matkan varrella sukunimeni on vaihtunut ja vanhemmat eivät tunnistaneet minua kyselyn tekijäksi. Tietenkin on paljon muitakin syitä olla vastaamatta: kiire, kiinnostuksen puute, unohdus jne. Olen kuitenkin tyytyväinen näihin vastauksiin ja siihen, että niissä oli mukana myös sellaisia kommentteja ryhmävasuun, joita emme työyhteisönä olleet huomanneet sinne laittaa. Esimerkkinä se, että lapsen vasukeskustelua ei käydä välttämättä hoitosuhteen alussa, vaan lapsen syntymäpäivän aikoihin. Seinäjoen kaupungin vasu-lomakkeet on suunniteltu niin, että vasukeskustelut käytäisiin syntymäpäivän aikoihin. Täten ryhmävasua tulee päivittää aina yksittäisten vasukeskustelujen ja uusien lasten aloituskeskustelujen jälkeen.

Vasuissa luodaan yhteistä todellisuutta ja ymmärrystä lapsesta ja sovitetaan yhteen vanhempien ja kasvattajien erilaisia tulkintoja lapsesta. (Kaskela & Kekkonen

2006, 46). Vanhempien näkemykset oman lapsensa tuntijoina on merkittävää huomioida jo suunnitelmissa. Näin kasvattajahenkilöstö voi toimia johdonmukaisesti lapsen yksilölliset tarpeet tiedostaen. (Vasu 2005,32.)

Alasuutari (2012, 103–115) on tutkimuksessaan todennut, että varhaiskasvatuksen kohtaamisissa vanhemman ja työntekijän suhde on kuitenkin asymmetrinen ja että työntekijän asiantuntijuus painottuu kanssakäymisessä. Hänen tutkimuksessaan ilmeni myös se, että lapsen ja aikuisen välinen sukupolvien ero tuottaa tulkinnan siitä, että lapsen tieto ei voi ylittää aikuisen tietoa. Alasuutari tutki vanhemman ja työntekijän vasukeskusteluja ja liitti lapsille tehdyn haastattelun ikään kuin yhdeksi puheenvuoroksi keskusteluun. Alasuutari tutki miten lapsille tehdyn kyselylomakkeen vastaukset otettiin huomioon vasukeskusteluissa, millaista suhtautumista ja millaisia tunteita ne herättivät keskustelijoissa.

Vanhempi tuo kohtaamisiin ammattilaisten kanssa aina mukanaan oman kokemuksellisen tietonsa vanhemmuudesta ja lapsesta. Vanhemman omien näkemysten hyväksyminen ja arvostaminen tarkoittaa hänen kokemuksellisen tietonsa pätevyden tunnustamista. Koska vanhemman tiedolla on sama painoarvo suhteessa lapsen kasvatuskysymyksiin, ei ammattilaisten asiantuntijatietoa voida selvästi samaistaa totuuteen tai oikeaan tulkintaan. (Kaskela & Kekkonen 2006, 49.)

5.4. Lasten haastattelut

Haastattelin lapsia kahdessa eri ryhmässä, tai pikemminkin haastelin heidän kanssaan, niin kuin Marjatta Kalliala(1999) todennut kirjassaan Leikkikulttuurin ja yhteiskunnan muutos. Kalliala vertaa haastattelua sieniretkeen. Jos haluaa hyvän saaliin, on poikettava polulta, mutta samalla pidettävä huoli pääsuunnasta. Totesin itse saman asian haastatelllessani lapsia. Lapsia täytyi hieman auttaa pääsemään asiaan ja jos poikettiin toisaalle, täytyi muistuttaa aiheesta.

Lasten haastattelua rajoittavat myös useat muutkin seikat, kuten Hirsjärvi ja Hurme (2001) toteavat teoksessaan. Lapsen sanavarasto on verrattain pieni ja sanojen tulee olla lapselle tuttuja. Usein lasten vastaukset ovat lyhyitä ja pintapuolisia. Lasten saattaa olla vaikea keskittyä pitkiä aikoja, joten haastattelun tulee olla lyhyt. Pienillä lapsilla on myös taipumus vastata kyllä, vaikka he eivät tietäisikään vastausta. Tällöin haastattelijalla voi varmistaa että lapsi on ymmärtänyt kysymyksen, esittämällä saman kysymyksen eri muodossa.

Helovirta (2007,633) kirjoittaa, että haastattelijan taitoja koettelee lasten tapa tuottaa puhetta; se on rönsyilevää, asiasta toiseen pomppivaa ja liikkeen ja kehon kautta tapahtuvaa. Helovirta toteaaakin, että lapsille liike ja liikkuminen voivat olla keino viestittää kokemuksia tai asioita, joille ei löydy sanoja tai joita on vaikea puhekeino sanoiksi. Myös omista haastattelutilanteistani lapset liikkuvat, pienimmät jopa leikkivät samalla kun vastailivat ja vähän isommat istuivat, mutta siinä istuessaan liikehtivät ja elehtivät. Helovirta (2007,636) viittaa artikkelissaan Juha Perttulan (2005) siinä, että keho on paikka, jossa ihminen kokee. Samalla keho on myös väline, jolla kokemuksiaan voi välittää esimerkiksi liikkeen, eleiden tai ilmeiden avulla.

Helovirran (2007,636 - 637) mukaan liike ja liikkuminen voivat toimia myös kokemusten ja ajatusten tuntemisen ja tiedostamisen apuna. Artikkelissaan hän viittaa Anne Katarina Keskitalon (2006) väitöskirjaan, jonka mukaan liikkuminen tarjoaa mahdollisuuden ajatella monien aistien avulla. Hänen mukaansa liikkuminen mahdollistaa monien aistikanavien käytön kokemusten jäsentämisessä ja tiedon tuottamisessa. Tämän vuoksi en myöskään omista haastatteluistani rajannut lasten liikkumista.

Helovirta(2007) kirjoittaa, että lasten haastattelua koskeviin metodikeskusteluihin liittyy usein pohdinta siitä, että tulisiko lapsia haastatella yksin vai yhdessä. Monet tutkijat perustelevat ryhmähaastattelun olevan lapsille luontevampi tilanne, koska lapset toimivat enimmäkseen kaveriryhmissä. Ryhmässä lapset saavat intoa toisiltaan vastata. Toisen vastauksesta lapsi voi myös ymmärtää kysymyksen paremmin. Myös oma kokemukseni etenkin päiväkodissa, jossa tein tutkimustani on se,

että ryhmässä syntyy enemmän keskustelua, joskin hiljaisimmat saattavat jäädä vilkkaimpien jalkoihin. Tämä oli huomattavissa myös omissa haastatteluissani. Hiljainen lapsi ei saanut ääntään kuuluviin, ellei hänelle nimenomaan antanut puheenvuoroa. Tämän vuoksi katsoin tarkkaan, että kaikki saivat puheenvuorot ja että kaikkien mielipiteet tuli huomioitua tasavertaisesti.

Kysyin kaikilta samat kysymykset ja vastaukset tallensin nauhurille. Haastattelutilanteet olivat rentoja ja annoin lasten leikkiä ja liikkua ja miettiä asioita rauhassa. Tilanne oli pikemminkin jutustelua tai haastelua, kuin haastattelua yksitoikkoisine kysymyksineen. Haastattelun teemoiksi valitsin samankaltaisia teemoja kuin ryhmävasuun kirjattiin eli lapselle ominaisen tavan toimia ja sisällöllisten orientaatioiden mukaan. Otin kuitenkin huomioon lasten iän, koska sillä on suuri merkitys siihen, miten lapsi ymmärtää ympäröivää maailmaa ja tapahtumia. He ajattelevat eri tavalla kuin aikuiset, mutta ansaitsevat silti tulla kuulluksi ja huomioiduksi (Greig ja Taylor 1999, 31–33).

- päiväunet
- ulkoilu
- ruokailu
- leikki
- kaverit

Kysyin lapsilta mitä he saavat valita päiväkodin arjessa suhteessa näihin teemoihin. Kysyin mitä he mieluiten tekevät päiväkodissa ja kenen kanssa. Litteroin vastaukset ja jaottelin ne samojen teemojen mukaan, miten yhdistelin ja luokittelin vanhempien ja työntekijöiden kommentit ja vastaukset.

5.5 Aineisto ja sen analysointi

Tekemäni tutkimuksen myötä sain kolmenlaista tietoa liittyen ryhmävasuun. Lasten kanssa haastellessani sain tietoa siitä, mitä he omasta mielestään saavat päättää päiväkodin arjessa. Vaikuttavatko heidän mielenkiinnon kohteensa ja toiveensa päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen? Vanhempien kommentteista sain tietoa siitä, näkyykö heidän lapsensa vasuun kirjatut asiat päiväkodin toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Henkilökunnan kanssa itse ryhmävasua tehdessä ja kyselyn myötä sen jälkeen, sain tietoa siitä, näkyykö heidän mielestään lasten vasuihin kirjatut asiat myös ryhmälle tehtävässä vasussa.

Lasten haastattelut ovat litteroituina ja jaoteltuina samojen teemojen mukaan kuin, työntekijöiden kyselyiden vastaukset. Vanhempien sähköpostien kommentteista olen poiminut teemoja vastaavat kommentit ja palautteet. Aineistoa lähdin analysoimaan siten, että ensin koodasin eri värein tutkimuskysymyksiin liittyvät vastaukset ja kommentit haastatteluista. Yhdistin ja ryhmittelin niitä sitten ja vertailin systemaattisesti. Tällä tavoin yritin löytää eri kommenttien ja vastausten esiintymisten välille joitakin säännönmukaisuuksia ja samankaltaisuuksia. Yhdistelyn tuloksena olevia luokkia voidaan sitten nimetä käyttämällä apuna jo olemassa olevia teoreettisia käsitteitä tai itse luoda ilmiöitä kuvaavia käsitteellisiä termejä. (Hirsjärvi ja Hurme 2000 149,150.)

Seuraavassa luvussa käsittelen tutkimukselle asettamieni kysymysten mukaan asiakkailta ja työntekijöiltä saatuja vastauksia. Analysoin asiakkaiden ja työntekijöiden kommentteja asiakaslähtöisyyden näkökulmasta eli näkyykö lasten henkilökohtaisiin vasuihin yhdessä vanhempien kanssa kirjatut asiat yhteisessä ryhmävasussa. Haastatteluissa ja kommentteissa tuli myös sellaista tietoa, jota en tässä opinnäytetyössäni käsittele, koska ne eivät vastaa suoraan tutkimuskysymyksiini, eikä näin ollen ole relevantteja opinnäytetyöni kannalta.

Saadut vastaukset olen ryhmitellyt seuraavien teemojen mukaan: asiakaslähtöisyys, yhteisöllisyys, lapsen osallisuus.

6 AINEISTOSTA SAADUT TULOKSET

Tämän opinnäytetyön myötä valmistui ryhmävasu 1-5 -vuotiaitten ryhmälle Lintuviidan päiväkotiin. Tutkin saatiinko ryhmävasuun yhdistettyä yksittäisten lasten henkilökohtaisiin vasuihin kirjatut asiat yhdeksi ryhmän toiminnan rungoksi. Tutkimuskysymyksiäni olivat: Millainen ryhmävarhaiskasvatussuunnitelma syntyy lasten henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien ja päiväkodin pedagogisten linjausten pohjalta? Miten lasten henkilökohtaisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin kirjatut tavoitteet näkyvät koko ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmassa lasten vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan mielestä? Mitä lapset haluavat ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavan?

6.1. Asiakslähtöisyys

Tämän tutkimuksen mukaan Lintuviidan päiväkodin toimintaa pyritään suunnittelemaan asiakaslähtöisesti. Vanhempien mielestä heidän perheen lapselle asettamat, henkilökohtaisiin vasuihin kirjatut tavoitteet näkyvät myös koko ryhmälle tehdyssä ryhmävasussa. Lintuviidan päiväkodin asiakkaat ovat mukana toiminnan suunnittelussa, lasten henkilökohtaisten vasukeskustelujen ja päivittäisten keskustelujen ja sopimusten kautta. Lasten ja vanhempien kommentteista ja palautteista ryhmävasun osalta näkyy, miten heidät ja heidän toiveensa ja tarpeensa on otettu huomioon päiväkodin toiminnan suunnittelussa. Nummenmaa, Karila, Joensuu ja Rönholm (2007, 25–27) ovat todenneet, että vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten tiivis yhteistyö ja vuorovaikutus ovat keskeinen osa yhteisöllisyyttä pedagogisena toimintana.

Me ollaan aamulla sisällä ku me ei tykätä mennä pihalle.No sitte ku on syöty me mennää.(lapsi 3 ja 4)

Me halutaan jumppikseen tai majahuoneeseen ja leekoleikkiin. Atljee on kiva ku sielä saa tehdä ja maalata. (lapsi 1)

Vasussa on juuri ne asiat mitä me pidämme perheenä tärkeänä. (vanhempi 1)

Vanhempien ja työntekijöiden kommentteista on havaittavissa, että he pitävät toiminnan suunnittelua lapsen yksilöllisyyden huomioivana, vaikka toimitaan yhteisessä 1-5 -vuotiaitten ryhmässä. Ryhmävasuun kirjatut lasten henkilökohtaisista vasuista otetut tavoitteet ovat toiminnan suunnittelun pohjana. Parrila kirjoittaa (2012, dia 26a), että lasten vasujen kautta saadaan kokonaiskuva perheiden kasvatuskäytännöistä, lapsista persoonina sekä lasten yksilöllisistä kasvun ja oppimisen tarpeista (eroista ja yhtenäisyyksistä). Täten lasten vasut ovat pohjana ryhmäkohtaiselle vasulle, jossa ne ”vedetään yhteen”.

Työntekijät pitivät ryhmävasun tekemistä hyvänä ja heidän mielestään se on mainio työkalu toiminnan suunnitteluun. Näin lasten henkilökohtaisia vasuja ei tarvitse erikseen aina lukea, kun yhteiseen ryhmävasuun saadaan toiveet ja tarpeet kirjatua toiminnan suunnittelun pohjaksi. Työntekijät pitivät ryhmävasua hyvänä dokumenttina, josta voi tarkistaa mitä käytäntöjä on sovittu arjen toimintaan. Heidän mielestään siitä voidaan nähdä mihin pitää keskittyä, esimerkiksi toisina vuosina voidaan keskittyä enemmän kielenkehityksen tarpeisiin jne.

Työntekijöiltä tuli toiveita, että ryhmävasua oikeasti käytettäisiin arjessa ja tarkistettaisiin pedagogisissa illoissa. Haastavana nähdään lasten henkilökohtaisten tavoitteiden kokoaminen yhdeksi isoksi kokonaisuudeksi.

Jos on tarvetta halinallekerhon tyyliiseen pienryhmätoimintaan, niin on tehty tällainen ryhmä...(vanhempi 3)

Perheet näkee ryhmävasusta raamit, minkä puitteissa on mahdollisuus räätälöidä päivä juuri heidän lapselleen sopivaksi. Esimerkiksi

ruokailu ja unet joustavasti sekä ohjattua toimintaa myös lapselle, joka tulee vasta lounaalle. (sosionomi 1)

Lapsilta kysyin, että nukkuvatko he päiväunia ja kuka siitä päättää, että nukkuvatko. Vastauksista näkyy päiväkodin ja kodin kasvatuskumppanuus hyvin. Ryhmä-vasussa tiivistyvät sekä vanhempien toiveet että lasten yksilölliset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet lapsen vasuun kirjattujen huomioiden kautta. (Parrila 2012, dia 27b).

Äiti ja aikuinen päättää. (poika 2)

Se kuka tuo päiväkotiin päättää. (poika 1)

Onneks mä oon näin iso niin mä en mee ikänä nukkumaan.(poika 3)

Mä en enää nuku päiväunia, joskus vaan nukun. Mä nukun tiistaisin ja torstaisin. Kun mun tarttee vielä nukkua. Äiti tahtoo. (tyttö 3)

6.2 Yhteisöllisyys

Tämän tutkimuksen mukaan toimiminen yhteisöllisesti ilman ryhmäsidonnaisuuksia tukevat lasten sosiaalisuutta. Marjanen, Ahonen ja Majoinen (2013) ovat kirjoittaneet, että eri-ikäisistä lapsista koostuvien ryhmien on havaittu vaikuttavan myönteisesti lasten sosiaaliseen käyttäytymiseen.

Lapsen ja hänen perheensä toiveita ja tarpeita pystytään ottamaan yksilöllisesti huomioon jo toiminnan suunnittelussa ja ne myös kirjataan lapsen omaan vasuun ja koko ryhmän yhteiseen vasuun.

Me saadaan mennä eskareille leikkimään. Me saadaan päättää minne me mennään. Joo. Vauvat on kivoja...(tyttö 2)

Erityisesti olen iloinen, että lapset otetaan yksilöinä vaikkakin ovat ryhmässä. (vanhempi 3)

Lapsi itse saa valita omimmalta tuntuvan aikuisen, sekä leikkikaverinsa, vaikkakin lasta kannustetaan leikkimään ja tulemaan toimeen kaikkien kanssa. (lastenhoitaja 1)

Lintuviidan päiväkodin leikki- ja toimintatilat ovat kaikkien lapsien käytössä, koska erillisiä ryhmäjakoja ei ole. Perheiden toiveita voidaan kuulla ja ottaa huomioon ja esimerkiksi sisarukset voivat leikkiä yhdessä, vaikka olisivat eri-ikäisiä kun ns. ryhmällisessä päiväkodissa olisivat eri ryhmissä. Lapsia pystytään jakamaan haluamiinsa toimintoihin väljemmin, koska erillisiä kiinteitä ryhmäjakoja ei ole. Kasvattajat ovat siellä missä lapset kulloinkin haluavat olla tai missä toimintaa järjestetään.

Ryhmävasun myötä vanhemmille saadaan tietoa siitä, miten toimintaa on suunniteltu ja miten heidän oman lapsen tarpeet ja toiveet aiotaan ottaa huomioon toiminnan suunnittelussa. Lasten oman tahdin kunnioittaminen ja sen mukaan toiminnan suunnittelemisen on tämän tutkimuksen mukaan hyvin mahdollista yhteisöpedagogiikkaan ja yhteisöllisyyteen perustuvassa päiväkodissa. Lapselle, joka tarvitsee järjestelmällisempää ja säännönmukaisempaa toimintaa, voidaan se järjestää, sillä aikuinen on aina lasta varten paikalla.

Yhteisöllisyys ja yhdessä toimiminen mahdollistavat asiakkaiden huomioimisen yksilöllisesti ja toiminnan suunnittelussa voidaan huomioida sisarus- ja kaverisuhteet yli ikärajojen. Myös Koivula (2013) on todennut, että yhteisöllisyyttä pidetään oleellisena lasten osallisuuden ja ryhmään kuulumisen kokemusten lujittamisessa. Yhteisöllisyyden toivotaan vaikuttavan negatiivisten asioiden, kuten kiusaamisen ja syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Yhteisöllisyys asettaa työntekijöille myös haasteita, koska pitää tietää niin monen lapsen tavoitteet ja toiveet. Ryhmävasun myötä nämä toiveet ja tavoitteet voidaan yhdistää ja kirjata yhteen asiakirjaan, mikä jäsentää ja auttaa toiminnan suunnittelussa.

...muutamia poimintoja henkilökohtaisesta vasusta, joiden kaikkien toteutumiseen ryhmävasu tarjoaa hyvät mahdollisuudet. (vanhempi 7)

Ulkoilun ajankohdankin voi valita, jos mukava leikki on kesken. (sosiologi1)

Yhteisöllisyys lisää tarvetta tietää monesta jotain, ja tää asiakirja vastaa siihen tarpeeseen! (sosiologi 2)

Kahdessa vanhemmilta tulleessa palautteessa mietittiin, että saadaanko ryhmävasussa olevat periaatteet käytäntöön. Ryhmävasun käyttöönotto edellyttääkin Parrilan (2012 dia 20b) mukaan varhaiskasvatustoiminnan ja ammatillisuuden uudelleen jäsentämistä. Kaiken toiminnan organisoinnissa painotetaan porrastamista, pienryhmissä toimimista sekä vuorovaikutuksen ja lasten omaehtoisen toiminnan mahdollistamista.

"Kaiken kaikkiaan teksti kuulosti jotenkin "tutulta" ja noudatteli yhteisöllisen päiväkodin periaatteita. Ideaalit tulevat selkeästi esille ja ne on muotoiltu lähes kattavasti. Toinen asia sitten on, kuinka nämä periaatteet saataisiin käytäntöön..."

"... on tärkeää, että esim. ruokapöytään tulemisesta, ulos lähtemistä ja muista arkisten asioiden "rytmittämisestä" päättävät aikuiset."

Yhdessä vanhempien kommentissa tuotiin esille se, että emme ryhmävasuun olleet kirjanneet esimerkiksi sitä, että mitä relto (resurssi erityisopettaja) tarkoittaa tai mikä on konkreettisesti kilikerho (kieli- ja liikunnan tukemisen kerho). Nämä asiat sitten avattiin ja lisättiin vasuun. Ryhmävasun antaminen asiakkaiden kommentoitavaksi on erittäin tärkeää juuri tällaisen asian vuoksi. Jotkut tietyt asiat ja käytännöt ovat henkilökunnalle selviä ja arkeen jokapäiväisesti kuuluvia, että niitä ei huomata aina avata asiakkaille.

6.3 Lapsen osallisuus

Tämän tutkimuksen mukaan lapsen osallisuus toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen lisää asiakaslähtöisyyttä. Helena Rasku-Puttonen (2006, 113–123) kirjoittaa, että osallisuuden kokemukset vahvistavat toimijuutta yhteisöissä. Hänen mukaansa pienten lasten kasvuympäristöt ovat tärkeitä, koska kokemus osallistumisen merkityksestä ja kuulluksi tulemisesta alkaa muotoutua jo varhain.

Lapsien mielenkiinnon kohteet ja toiveet pyritään ottamaan huomioon jo tilojen käyttöä suunnitellessa. Lintuviidan päiväkodissa toimintatiloja muunnellaan ja järjestellään lasten mielenkiintojen ja tarpeiden mukaan. Joidenkin työntekijöiden mielestä lapsen ääntä voisi vieläkin enemmän saada kuuluviin, esimerkiksi lasten kokouksien avulla. Ja että, vasua luettaisiin ääneen lapselle ja kysyttäisiin heidän mielipidettään siihen.

”Me tykätään pelata siinä pelipaikassa ja sitte majaleikki on kiva, kun saa valita.”(lapsi 3)

Saa valita ottaako puuroon sokeria vai kanelia ja ottaako leipään kinkkua. (lapsi 4)

”On hienoa että myös hoitopaikan tiloissa on mahdollista pelata esim. sählyä tms. ettei mieluinen liikunta sijoitu vain niille päiville, kun koulun sali on päiväkodin käytössä.”(vanhempi 2)

Yhteisöllisyydessä lasten ääni on ratkaisevassa asemassa kauttaaltaan. (lastenhoitaja 2)

Lintuviidan yhteisöllisessä päiväkodissa toimintatilat muunnellaan lasten toiveita ja tarpeita vastaaviksi. Kyttä (2003, 6-8) on kirjoittanut, että monipuolisesta ympäristöstä kaikki lapset löytävät tilan ja mahdollisuuksia. Ympäristö ei erottele lapsia osaamisen tai taitojen mukaan, vaan lapsille ja heidän yhteisöilleen muodostuu mahdollisuus tulla näkyväksi. Kytän (2004, 10–11) mukaan kiinteä yhteisöllisyys voi merkitä vahvemmin myös lasten äänen kuulemista ja lasten osallistumista aktiivisina kansalaisina.

7. POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni myötä Lintuviidan päiväkodin 1-5 -vuotiaitten lasten ryhmälle työstettiin ryhmävasu, jolla pyritään toiminnan asiakaslähtöiseen suunnitteluun ja laadukkaaseen sisältöön. Ryhmävasun avulla työntekijöiden ammatillinen tietoisuus työn taustalla vaikuttavista tekijöistä sekä varhaiskasvatusta määrittelevien teorioiden ja erilaisten varhaiskasvatussuunnitelmien sisältöjen tuntemus konkretisoituvat käytännön toimien kautta. Valtakunnalliseen vasuun kirjatut yhteiset arvot, päämäärät ja toimintaperiaatteet tulisi toteutua jokaisen varhaiskasvattajan työssä. Ryhmävasussa nämä päämäärät ja periaatteet yhdistetään kunkin yksikön pedagogiseen linjaukseen ja lasten henkilökohtaisiin tavoitteisiin. (Parrila 2012.)

Tutkimusaineiston mukaan ryhmävasusta näkee miten päiväkodin toiminta aiotaan toteuttaa. Ryhmävasuun kommentoineista vanhemmista kaikki olivat sitä mieltä, että ryhmävasu jäsentää toiminnan sisältöjä ja ottaa huomioon lasten henkilökohtaisiin vasuihin kirjatut tavoitteet. Myös työntekijät olivat sitä mieltä, että ryhmävasussa saadaan lasten henkilökohtaiset tavoitteet ja toiveet huomioitua toiminnan suunnittelun pohjaksi. Lasten haastatteluista selvisi se, että ryhmävasu peilaa niitä asioita, mitä lapset päiväkodin toiminnasta kertovat.

Yhdestä työntekijän vastauksesta tuli esiin se, että vasuja pitäisi lukea ääneen lapsille ja kysyä mitä mieltä he ovat sinne kirjatuista asioista ja mitä he haluavat sinne kirjattavan. Tämä kommentti oli todella hyvä ja arkeen käytäntöön otettaessa lisää suuresti asiakaslähtöisyyttä ja lapsen vieläkin parempaa osallisuutta päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Nurmilaakson ja Välimäen (2011, 18) mukaan lasten omien näkökulmien tavoittaminen ja niiden huomioiminen osaksi kasvatustyön lähtökohtia on haaste jokaiselle kasvattajalle. Lasten näkökulmia huomioonottavat kasvattajat luovat sellaisia arjen toimintatapoja, jotka aut-

tavat jokaista lasta ilmaisemaan omia kokemuksiaan, tunteitaan ja ajatuksiaan usealla eri tavalla vuorovaikutuksessa aikuisten ja muiden lasten kanssa.

Tutkimuksen luotettavuutta pohtiessani, mietin miten paljon asiakkaiden kommentteihin ja työntekijöiden vastauksiin vaikutti se, että olin tuttu henkilö. On mahdollista, että kritiikkiä ryhmävasun osalta olisi tullut enemmän, jos olisin ollut tuntematon. Se, että olen itse töissä päiväkodissa, jossa tutkimus tehtiin, vaikuttaa varmasti johtopäätöksiin. Omat kokemukseni ja työhistoriani päiväkodissa antavat johtopäätöksiini oman leimansa. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 135–136) kirjoittavat, että laadullisen tutkimuksen luotettavuuspohdinnassa tulisi huomioida myös tutkijan puolueettomuutta. Tutkijan omat taustat ja kokemukset vaikuttavat siihen, miten hän saamaansa tietoa analysoi.

Kaiken kaikkiaan tutkimus onnistui mielestäni hyvin ja saimme työstettyä Lintuviihdan päiväkodin 1-5 -vuotiaitten ryhmään ryhmävasun, joka on konkreettinen, ja arjen toimintaa jäsentävä. Ryhmävasuun ovat tyytyväisiä niin asiakkaat kuin työntekijätkin. Ryhmävasusta tuli ”talon näköinen” eli ei mihinkään tiettyyn lomakkeeseen pohjautuva, vaan talon pedagogiikkaan pohjautuva ja yhteisöllisyyteen kiinnittyvä. Kiinnostavaa on nähdä miten ryhmävasu tulee arjen työssä konkreettisesti toimimaan ja miten sen avulla saadaan toiminnan suunnittelua asiakaslähtöisemmäksi. Lasten osallisuutta sen tekemiseen tulee pohtia vielä syvemmin, niin että he ovat itse tekemisessä konkreettisesti mukana. Heille tulee myös lukea ryhmävasua ja päivittää sitä heidän kanssaan. Jatkotutkimuksena olisikin mielenkiintoista tutkia, miten ryhmävasu todella arjessa toimii ja onko sen valmistuminen auttanut lapsen osallisuuteen ja asiakaslähtöisyyteen päiväkodin toiminnan suunnittelussa.

LÄHTEET

- Alasuutari, M. 2012. ”Jos joku lyö mua, sitten alan itkeä”. Lapsen puhe päiväkodin työntekijän ja vanhemman keskustelun kohteena. Teoksessa E. Pekkarinen, K. Vehkalahti & S. Myllyniemi (toim.) *Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot vuosikirja 2012. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 131, Tiede*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. 103–115.
- Bronfenbrenner, U. 1989. Ecological systems theory. *Annals of Child Development: A research annual. Six theories of child development. Revised formulation and current issues*. JAI press inc.
- Eskel, P., Marttila, M. 2013. Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä. Teoksessa P. Marjanen, M. Marttila & M. Varsa (toim) *Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille*. Juva: PS-kustannus. 75–96.
- Greig, A. & Taylor, J. 1999. *Doing Research with Children*. London: Sage Publications. 31–33.
- Haapamäki, J. 2000. Näkökulmia päivähoiton yhteisöllisyyteen. Teoksessa J. Haapamäki, K. Kaipio, S. Keskinen, I. Uusitalo & M. Kuoksa (toim.) *Yhteisö kasvattaa. Päiväkotikäsitys- ja oppimisympäristönä*. Helsinki: Tammi 14–47. ja 32–33.
- Heikka, J., Hujala, E., Turja, I. 2009. *Arvioinnista opiksi. havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa*. Vantaa: Printel.
- Helovirta, S. 2007. Lasten tutkimushaastattelu. Metodologista herkistymistä, joustoa ja tasapainottelua. *Yhteiskuntapolitiikka* 72(2007):6.
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2001. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hujala, E., Parrila, S., Lindberg, P., Nivala, V., Tauriainen, L. & Vartiainen, P. 1999. *Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa*. Oulu: Oulun yliopisto.
- Hujala, E., Puroila, A.-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. *Päivähoidosta varhaiskasvatukseen*. Hyvinkää: T-Print.

- Kaikuoluoto, E. 2010. Onko varhaisen tuen päiväkotiki mahdollinen? Tutkimus varhaiskasvatuksen yhteisöllisestä kehittämisestä. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteiden laitos. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 231.
- Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa. Helsinki:Gaudeamus.
- Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen, (toim) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere:Vastapaino. 91–108.
- Karila, K., Nummenmaa A R. 2006. Kasvatusvuorovaikutus ja yhteisöllinen työku-
lttuuri. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa
& H. Rasku-Puttonen (toim) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere:Vastapaino. 34–
50
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas
varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski:Gummerrus.
- Koivula, M. 2013. Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Teoksessa:
P. Marjanen, M. Marttila & M. Varsa (toim) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden
merkitys lapsen hyvinvoinnille. Tampere: PS-kustannus.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS
Bookwell Oy.
- Kronqvist, E-L. 2011. Varhaispedagogiikan kehityopsykologinen perus-
ta. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva:
PS-kustannus.
- Kupila, P. 2004. Arviointia varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: P. Kupila (toim.)
Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Tampere:
Tammi.
- Kyttä, M. 2003. Children in outdoor contexts: affordances and independent mobili-
ty in the assessment of environmental child friendliness. Väitöskirja. espoo:
Tekninen korkeakoulu. 6- 8.
- Kyttä, M. 2004. Riskien pelko ei saa näivettää kasvu ympäristöä. sosiaaliturva 17.
10–11.
- L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoitosta.
- L 25.3.1983/304. Laki lasten päivähoitosta.

L 22.9.2000/812.Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.

Lintuviidan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. Saatavana:
http://www.seinajoki.fi/paivahoito/lintuviita/lintuviidan_paivakoti.html

Marjanen, P., Ahonen, J. & Majoinen, L. 2013. Teoksessa: P. Marjanen, M. Marttila & M. Varsa (toim) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Tampere: PS-kustannus.

Meadows, S. 2010. The Child as Sosial Person. East Sussex: Routledge.

Meirän Vasu. 2013. Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Saatavana: http://www.seinajoki.fi/paivahoito/julkaisut_ ja_ ohjelmat.html/46196.pdf

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään- näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärvi: Pedatieto.

Nummenmaa, A-R., Karila, K., Joensuu, M. & Rönholm, R. 2007. Yhteisöllinen suunnittelu päiväkodissa. Tampere: PS-kustannus.

Nurmilaakso, M., Välimäki, A. L. 2013. Pedagoginen suunnittelu. Teoksessa: P. Marjanen, M. Marttila, M. Varsa (toim) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Tampere: PS-kustannus.

Parrila, S. 2008. Vasupohjainen suunnitteluprosessi ja välineistö. [Diasarja 29.10.2008. Saatavana: <http://www.verve.fi/Link.aspx?id=1019698.Viitattu> [22.1.2013]

Parrila, S. 2012. Vasupohjainen toiminnan suunnittelu – ryhmävasu suunnittelun työvälineenä. Koulutusdiat. Helsinki. sanna.parrila@ediva.fi.

Parrila, S. 2012. Vasupohjainen toiminnan suunnittelu. Koulutusdiat. Seinäjoki. sanna.parrila@ediva.fi.

Rasku-Puttonen, H. 2006. Oppijoiden yhteisö, osallisuus ja kasvattajan merkitys. Teoksessa: K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Stakesin oppaita 56. Helsinki: Gummerus.

LIITTEET

LIITE 1. Ryhmävasu

Lintuviidan päiväkodin ryhmävarhaiskasvatussuunnitelma 1-5 -vuotiaille

Ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (ryhmävasu) pohjautuu yksikkökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä lapsiryhmän lasten henkilökohtaisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin. Ryhmävasusta selviää miten lapselle ominaiset tavat toimia tulevat huomioiduksi ryhmän toiminnassa. Lintuviidan päiväkodille tehtävät ryhmävasut on haasteellisia siksi, että tietyn ikäisille tarkoitettuja, kiinteitä, säännöllisesti toimivia ryhmiä on vähän, sillä kaiken ikäiset lapset toimivat yhdessä. Mutta juuri tämän saman asian vuoksi, ryhmävasu on tärkeää tehdä, jotta kaikkien lasten henkilökohtaisista tavoitteista nousevat asiat kirjataan ja, että ne näkyvät ryhmän toiminnassa.

1-5 – vuotiaat, lapsia 58

KASVATUSKUMPPANUUS

Kun lapsi aloittaa hoidon, perhe voi käydä tutustumassa päivähoitopaikkaan etukäteen niin monena päivänä kuin haluavat. Lapselle nimetään omahoitaja, (toinen kasvattaja varalle) joka on aina vastassa lasta ja myös luovuttamassa kotiin. Tämän omahoitajan työvuorot muutetaan niin, että hän on mahdollisimman paljon kyseisen lapsen kanssa. Kun lapsi on ”kotiutunut” päiväkotiin, hän voi valita itselleen omimman aikuisen, joka ei siis tarvitse välttämättä olla tämä omahoitaja. Yhdessä pyrimme siihen, että lapsella olisi mahdollisimman hyvä ja turvallinen ympäristö, missä hän voi omaan tahtiin kasvaa ja kehittyä.

Kun lasta tuodaan hoitoon omalle lokeropaikalle, ei välttämättä siinä ryhmätilassa ole toimintaa, joten vanhempi saattaa lapsen sinne missä toimintaa ja kasvattajia on. Vanhempia tervehditään aina kohdatessa ja hakutilanteissa kerrotaan, miten lapsen päivä on mennyt ja mitä kasvun ja kehityksen kannalta merkittävää on tapahtunut. Myös ikävät asiat kerrotaan tuoreeltaan ja pyritään siihen, että tieto kulkeutuu aamusta iltapäivän hakutilanteeseenkin. Käytössä on infotauluja eri puolilla taloa, myös ulkona. Puhelimet ovat myös viestityksen välineinä.

Heti hoidon alussa käydään aloituskeskustelu, jossa perheen toiveet ja tarpeet kartoitetaan ja kirjataan ylös. Kasvatuskumppanuus pohjautuu henkilökunnan ja vanhempien väliseen luottamukseen ja avoimuuteen. Vanhempien kanssa tehdään yhteistyötä päivittäin lasta tuotaessa ja haettaessa. Heitä tervehditään ja kuullaan aina, kun heillä on asiaa. Heidän toiveensa ja tarpeensa otetaan yksilöllisesti huomioon.

Yhdessä vanhempien kanssa lapselle tehdään henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) lapsen syntymäpäivän aikoihin, johon kirjataan tavoitteet lapsen mahdollisimman hyvälle kasvulle ja kehitykselle. Kyseinen lapsi voi olla mukana vasua tehtäessä, iän ja kehitystason mukaan. Vasua tarkastellaan ja päivitetään säännöllisesti ja sinne kirjataan onko tavoitteisiin päästy ja mitä mahdollisesti muutetaan. Vasuista kirjataan oleellimmat asiat tiimipalaverimuistioon ja niitä käsitellään tiimipalaverissa. Jatkuvasti pyritään suunnittelemaan toimintaa vasujen pohjalta, esimerkiksi kuka hyötyisi nyt peleistä, kuka hyötyisi hali-kerhosta, kenelle paljon jumppaa ja motorisia harjoitteita yms. Vasu on aina toiminnan suunnittelun perustana.

Syksyllä, toimintakauden alussa pidetään vanhempainilta, jossa vanhemmat saavat tietoa koko talon toiminnasta. Vanhemmilla on siellä myös puheenvuoro, jolloin he voivat kysyä ja vaikuttaa toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

Yhteistyökumppaneina päiväkodilla on mm. neuvola, seurakunta, erilaiset terapeutit ja tarpeen tullen myös pakolaistyöntekijät ja tulkit.

Kunnioitamme eri kulttuureja ja uskontoja, erilaisia perheitä ja elämäntilanteita. Pyrimme aina ottamaan selvää perheen tavoista ja tottumuksista ja tukemaan vanhempia heidän kasvatustyössään.

VUOROVAIKUTUS

Lapsi kohdataan hänen tasollaan, tervehditään nimellä. Kuunnellaan lapsen tarinoita, kuullaan lasta ja hänen mielipiteitään. Pidetään sylissä, ollaan katsekontaktissa. Ollaan aina läsnä ja saatavilla, kun lapsella on kysyttävää tai asiaa.

Kasvattajien kesken luotetaan toisen ammattitaitoon ja siihen, että jokainen tekee työnsä parhaalla mahdollisella tavalla lapsen parhaaksi. Muistetaan kiittää työkaaveria.

Tuetaan lapsen vuorovaikutuksen kehittymistä ohjaamalla, opettamalla ja kannustamalla toisen huomioonottamiseen, anteeksi pyytämiseen, tavaroiden jakamiseen ja hyvään kielenkäyttöön. Annetaan lapsille mahdollisuus monipuolisiin vuorovaikutussuhteisiin eri-ikäisten, eri sukupuolta olevien ja eri kulttuurista tulevien lasten ja mieleisiensä kasvattajien kanssa.

PERUSHOITOTILANTEET

Siisteyskasvatuksessa kiinnitämme erityistä huomiota käsihygieniaan. Lapsi pesee kädet tullessaan hoitoon ja aina mennessään syömään sekä wc-käyntien jälkeen. Kesäisin kädet pestään myös ulkoa sisälle tultaessa. Käsien desinfiointiainetta käytämme infektiokaikoina.

Lasta ohjataan wc-käynnille aina ennen ulkoilua ja unille menoa ja useamminkin, esimerkiksi kun lapsi opettelee potalla käyntiä. Lapsen ja vanhempien toiveet huomioidaan myös vaippa- ja vessa-asioissa. Olemme vanhempien tukena lapsen kuivaksi opettelussa.

Lasten kotoa huolehditaan tarpeellinen määrä nimikoituja säänmukaisia vaatteita sekä varavaatteita. Vanhemmat tarkistavat päivittäin lastensa lokerot mahdollisten pyykkipussien, tiedotteiden ja yleisen siisteyden osalta.

Lasta kannustetaan omatoimisuuteen kaikissa pukemis- ja riisumistilanteissa. Päiväkodin joustavat siirtymätilanteet pienryhminä tai yksitellen, mahdollistavat sen, että eteistilassa on aina tilaa harjoitella ja aikuinen ohjaamassa, auttamassa ja kannustamassa.

Päiväunille Pöllölän tiloihin siirrytään ruokailusta joustavasti ja lapsen omaa rytmiä kunnioittaen. Lapsi saa ksylitolipastillin ja riisuu vaatteensa niille varattuun paikkaan. Lapsen yksilöllisyys ja omat tottumukset huomioidaan mm. unikaverit, tutit, silittelyt, nukkuma-ajat. Lapsen uni-ajat kirjataan ylös, mistä vanhemmat voivat halutessaan käydä katsomassa ne. Jos lapselle ei uni tule, hän saa nousta pukemaan ja lähteä leikkimään tai puuhamaan mielestään hommaa.

RUOKAILU

Ruokailut tapahtuvat porrastetusti. Aamupala 8-8.30, lounas 10.45- 12 ja välipala 13.30–14.30. Jos lapsi on nälkäinen hän saa mennä ensimmäisten joukossa, ja jos taas leikit ovat pahasti kesken hän voi mennä viimeisten joukossa. Aina pyritään huomioimaan lapsen oma rytmi. Päiväkotihuoltajat jakavat ruuan ja lapsi saa mennä valitsemalleen paikalle syömään. Ruokailussa ohjaamme lasta hyviin pöytätapoihin ja opetellaan maistamaan kaikkia ruokia. Lounaalle menevät ensin päiväunia tarvitsevat pienet ja nälkäisimmät isot. Lintuviidassa ei ole käytössä ruokarukousta yhteistä ruokarukousta, mutta lapset voivat toki itsekseen rukoilla, jos heillä on se tapana myös kotona. Kasvattajat ruokailevat samoissa pöydissä lasten kanssa, huolehtien ruokarauhasta ja auttaen tarvittaessa. Lasta rohkaistaan hakemaan lisää ruokaa, varsinkin jos vanhemmilta tulee tieto, että lapsi on nälkäinen kotiin mennessä. Lapsi saa halutessaan voidella itselleen leivän ja keittopäivänä hakea jälkiruuan. Tuemme lapsen omatoimisuutta ja ohjaamme lasta vieämään omat astiansa niille varattuun kärryyn. Lapsi saa heti syötyään lähteä päivä-

unille, satuhetkelle tai vapaaseen toimintaan. Välipalan aloittavat eskarilaiset ja sitten sen jälkeen joustavasti päiväunilta heräävät tai leikeistään ehtivät lapset. Välipalan jälkeen on vapaata toimintaa, jolloin lapsi saa valita leikkipaikkansa ja –kaverinsa.

PIENRYHMÄTOIMINTA

Lintuviidan päivä toteutetaan pienryhmissä, mikä tarkoittaa monenlaista erilaista asiaa. Iltahoitotiloissa oleva paja on koko ajan käytössä ja siellä toimii erilaisia ryhmiä toiminnan mukaan. Metsäretkellä on joka päivä joku ryhmä, 7- 15 lasta, joko lyhyellä tai pitkällä retkellä. Pitkällä retkellä ruokailukin tapahtuu metsässä. Reltolla* eli resurssierityislastentarhanopettajalla on omia pienryhmiä, joissa on mukana 3-5- vuotiaita lapsia sekä erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Esimerkkinä näistä kielenkehitystä tukevat kerhot, Halinalle* –ja Kilikerhot.*

Relto= erityisopettaja, joka nimetään kaupungin yksikköihin kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Relto on lisäresurssi, joka on erikoistunut lapsen kehityksen koukeroihin tarkemmin.

Halinallekerho= kerho, joka tukee puheen tuottamista, ääntämistä ja siellä käydään tutun rungon kautta läpi värejä, laskemista 1-5, nimeämistä yms.

Kilikerho= kieli ja liikunta-harjoituskerho

1-5 vuotiaiden toiminta perustuu täysin yhteisöpedagogiikkaan, jossa kaikenikäiset lapset saavat kasvaa yhdessä ja oppia toinen toisiltaan, sisarukset saavat olla myös yhdessä. Kasvattajilla on omat vastuualueensa kuten esim. metsätoiminta, pajatoiminta, liikunta, taide, erilaiset projektit yms. Osa 1-5- vuotiainen toiminnasta järjestetään kiinteissä pienryhmissä, joissa on samat lapset, mutta he voivat olla eri ikäryhmistä. Kiinteiden toimintojen lisäksi aikuiset tarjoavat monipuolista tekemistä, johon lapsi voi osallistua oman mielenkiintonsa mukaan. Vapaata leikkiä pidetään suuressa arvossa. Leikin kautta lapsi oppii ja käsittelee kokemaansa.

Aikuinen on leikin mahdollistaja, rikastuttaja sekä havainnoija. Lintuviidassa lapsella on mahdollisuus vaikuttaa oman päivänsä kulkuun pienin valinnoin, kuten esimerkiksi kenen kanssa leikkii ja missä päiväkodin tilassa. Toiminnan lähtökohtana on, että kasvattajat ovat lapsia varten ja mahdollistavat heille heidän haluamansa ja valitsemansa toiminnan. Lapsen omaa rytmiä ja mielenkiinnonkohteita otetaan huomioon ja järjestetään mahdollisuuksia kaikkien lasten kasvun ja kehityksen vaatimiin toimintoihin.

Tilat on järjestetty teemoittain, eli päiväkodista löytyy jumppahuone, ateljee, autoleikkipaikka ja majaleikki ym. Kaikki tilat ovat kaikkien käytössä ja lapsen valintaa kunnioitetaan. Kasvattajat ovat siellä, missä lapsetkin. Tilojen toiminnan muuttaminen onnistuu hyvin ja Lintuviidassa onkin totuttu muuntumaan tilanteen, lasten tarpeiden ja toimintatapojen mukaan.

YHTEISÖLLISYYS

Lapsella on mahdollisuus osallistua halumaansa toimintaan, jolloin myös hänen sitoutumisensa on kokonaisvaltaista. Kaikkien lasten ei tarvitse tehdä kaikkea samalla tavalla, vaan huomioidaan oikeasti lapsen yksilöllisyys ja mielenkiinnonkohteet. Yhdessä toimien lapset oppivat toisiltaan, pienet isoilta ja isot pieniltä. Lapset kasvavat suvaitsevaisiksi. Yhdessä olemme ME, eikä esim. niin, että tuolla on nuo pienet, jotka ovat liian pieniä leikkimään meidän kanssamme. Tällä pyritään vähentämään syrjäytymistä ja kiusaamista jo päiväkodissa. Kasvattajat toimivat koko päiväkodin lasten kanssa. Meillä on iso yhteisö, joten ymmärretään, että kaikkien kasvattajien ei tarvitse tietää kaikista lapsista kaikkea. Yhdistämällä kaikkien kasvattajien tieto saadaan paljon tietoa!

TUTKIMINEN, TAITEELLINEN ILMAISEMINEN JA KOKEMINEN

Lapsia kuullaan arjessa: lasten ideoiden pohjalta suunnitellaan toimintaa, eletään arkea yhdessä lasten kanssa. Lasten kysymyksiin ja pohdintoihin vastataan ja etsitään tietoa kirjoista, tietokoneelta, vierailuilla, jne. Lapsella on mahdollisuus tutkia ja tutustua koko taloon ja sen antimiin oman valinnan ja mielenkiinnon perusteella. Tutustumme lähiympäristöön ja oman kotikaupunkimme kulttuuritarjontaan, kuten taidenäyttelyt.

Päiväkodissa on kaikkien käytössä ateljee, jossa on mahdollisuus tutkia ja kokeilla erilaisia materiaaleja. Materiaalit ovat aina saatavilla ja lapset voivat käyttää ateljeeta aina halutessaan. Lasten innostusta maalaamiseen, leikkaamiseen, liimaamiseen ja piirtämiseen kannustetaan ja taidetta saa tuottaa niin paljon kuin haluaa. Lasten keksimät sadut voivat olla pohjana projektille, josta saadaan ideoita kuvalliseen ilmaisuun, kädentaitoihin ja näytelmiin. Säännöllisillä metsäretkillä tutustutaan lähiluontoon, havainnoidaan eri vuodenaikoja ja opitaan kunnioittamaan luontoa. Metsästä kerätään materiaalia kädentöihin.

Musiikin maailmaan tutustutaan muskareissa, joita pyörii joka viikko jollekin ryhmälle. Muskarissa lauletaan, loruillaan ja tutustutaan soittimiin. Lapset saavat soittaa ja tuottaa itsekin musiikkia. Päiväkodin juhliin harjoitellaan aina laulu- ja soittoesityksiä.

KIELELLINEN KEHITYS JA ILMAISU

Kasvattaja on läsnä kaikissa arjen tilanteissa; kuuntelee, ohjaa, tukee, keskustelee, vaihtaa kuulumisia ja on kiinnostunut lapsen kertomuksista. Pohditaan mikä on oikein ja mikä väärin. Sanoitetaan tekemistä, esim. pienillä lapsilla perushoitotilanteissa jutellen, laulaen, lorutellen. Lisäksi lapselle luetaan kirjoja ja pienempien kanssa nimetään asioita ja esineitä katselukirjoista. Kannustetaan lasta kertomaan tarinoita ja uskaltautumaan käyttämään omaa kieltään.

Suomea toisena kielenä puhuville puhutaan selvästi suomea, kuvitetaan sanoja ja konkreettisesti näytetään tekemiset. Suomea toisena kielenä puhuville lapsille on tulossa ”S2- Suomi toisena kielenä opetussuunnitelma” , jonka mukaan kieltä arvioidaan ja tuetaan säännöllisesti arjen tilanteiden lisäksi , esimerkiksi Kili- tai Hallinalle- kerhojen avulla.

LEIKKIMINEN

Leikkiä havainnoidaan ja dokumentoidaan arjessa. Leikkivälineet on lasten saatavilla. Leikkejä on sijoitettu teemoittain omiin tiloihin. Tilat ovat muunneltavissa kulloisenkin tarpeen ja lasten mielenkiinnon mukaan. Annetaan lapsille leikkirauha mm. siten, että hän saa valita ulkoilun ajankohdan. Näin mahdollistetaan pitkäkestoinen leikki. Lapsella on mahdollisuus valita leikkipaikkansa ja leikkikaverinsa. Kasvattajat ovat tarvittaessa leikissä mukana ohjaamassa ja rikastuttamassa sitä. Lapselle annetaan mahdollisuus myös rauhoittumisen ja tutkimiseen. Aina ei tarvitse tehdä jotain, vaan voi myös vain olla ja ihmetellä muiden menoa kaikessa rauhassa.

LIKKUMINEN

Säännölliset jumppatuokiot ovat joko kasvattajien suunnitteleimia tai lasten itsensä ideoimia. Koulun jumppasali on kahdesti viikossa päiväkodin käytössä. Päiväkodillä on myös jumppahuone, joka on jatkuvasti käytössä. Siellä on hyvä mahdollisuus pientenkin lasten liikkua ja jumpata. Myös nukkumahuone on jumppa ja liikuntakäytössä silloin kun siellä ei nukuta ja kaappisängyt ovat suljettuna. Päiväkodin ympäristössä on monipuoliset mahdollisuudet liikkumiseen: piha, puistot, metsät, koulun kenttä. Talvella luistellaan Hallilan vuoren tai Rastipuiston kentällä, hiihdetään Hallilan vuoren ladulla tai koulun kentälle tehdyllä ladulla. Pyritään antamaan lapsille onnistumisen kokemuksia, silloin kun heillä on herkkyykskausi oppia tiettyjä asioita. Jokaiselle lapselle pyritään luomaan iloisia liikuntahetkiä. Motoriikan kehi-

tystä havainnoidaan ja dokumentoidaan. Pidämme tärkeänä lapsen liikunnallisuutta. Sallitaan lapsen liikkuminen ja toiminnallisuus, ei tukahduteta liikuntaa turhilla kielloilla, vaan mahdollistetaan se turvallisessa ympäristössä.

LIITE 2. Kyselylomake henkilökunnalle

1. Millainen prosessi ryhmävasun tekeminen oli?
2. Koetko, ryhmävasun käytön erityisen hyödylliseksi joiltain osin tai kokonaan? Miltä osin? Miksi?
3. Koetko ryhmävasun käytön työläänä tai ongelmallisena? Miltä osin? Miksi?
4. Miten sinusta vanhemman ääni kuuluu ryhmävasussa?
5. Miten sinusta lapsen ääni näkyy ryhmävasussa?
6. Pitäisikö mielestäsi ryhmävasua kehittää, jotta edistettäisiin asiakkaan äänen kuulumista siinä? Miten?

LIITE 3. Kyselylomake vanhemmille

1. Miten teidän perheenne toiveet ja lapsen henkilökohtaiseen vasuun kirjatut tavoitteet näkyy 1-5 -vuotiaiden ryhmävasussa?
2. Millainen käsitys päiväkodin toiminnasta ja pedagogiikasta tulee ryhmävasun kautta?
3. Koetteko ryhmävasun tärkeäksi kasvatuskumppanuuden kannalta? Miksi?
4. Mitä haluaisitte lisätä ryhmävasuun?